

על פי התורה אשר ירוך
Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

**קובץ
מראי
מקומות
עומקא דדינא**

הלכות אומן שקלקל
PROFESSIONAL MALPRACTICE

THE DISTRIBUTION OF THIS BOOKLET IS DEDICATED

לזכר ולעילוי נשמת הרב יוסף ישראל ב"ר משה זצ"ל

HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"l

נפטר ד' שבט תש"פ
ת.נ.צ.ב.ה.

MAY THE TORAH STUDIED THROUGH THIS VOLUME BE
AN EVERLASTING ZECHUS FOR HIS NESHAMA.

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by Rav Yitzhak Grossman, Dayan at the Bais HaVaad

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן הענינים

חלק א' - אומן שקלקל

- 8 אומן בחנם או אומן בשכר
- 9 אדם המזיק
- 15 גרם הפסד ע"י עצה רעה
- 24 חיוב מדין שומר

חלק ב' - רופא שקלקל

- 34 חיובו בידי אדם ובידי שמים
- 38 נתנה תורה רשות לרפאות
- 45 מי נקרא בקי או מומחה
- 48 סוגי טעות וקלקול

חלק ג' - חיובי אומן מדין ערבות

- 72 שליח שלא עשה שליחותו
- 76 דעת הריטב"א לחייב מדין ערבות
- 89 חיוב מדין מנהג
- 91 תביעת חברת הביטוח בערכאות

חלק ד' - עיוות וקבלת שוחד

- 102 בחירות בעניני הצבור
- 104 איסור שוחד במינויי הציבור
- 115 נתינת שוחד לשופט נכרי
- 123 עמלה-שוחד (kickbacks)

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

FOUNDERS & BUILDERS

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"l
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

**BARRY LEBOVITS
& FAMILY**

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה לייב ע"ה

**MR. HOWARD
ZUCKERMAN Z"l**
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

**ARYEH WEISS
& FAMILY**

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

**DINA DMALCHUSA &
MINHAG BMAMMON**

Dedication available

**MISHPITEI HAMAMMON &
HILCHOS GEZEL**

Dedication available

**GEZEL AKUM &
GENEIVAS DA'AS**

Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT

לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר'
משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת
ר' גבריאל חיים ע"ה

Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

**HALACHIC DEALS
& DOCUMENTS**

Dedication available

**BUSINESS & EMPLOYMENT
ON CHOL HAMOED**

Dedication available

CORPORATE CHAMETZ

Dedication available

*Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock
& Family*

*in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles
and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager*

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS

Dedication available

Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION

*Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer זצ"ל*

*Young Israel W. Hempstead Eitz Chayim Dogwood Park
Led by R' David Felt, Led by Rabbi Dov Greer
R' Aaron Gershonowitz*

COMMITMENTS & KINYANIM

Dedicated

לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן ווענגראו ז"ל
נפטר י"ב סיון תשמ"ז תנצב"ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS

Sponsored by

FRANKEL RUBIN KLEIN, ATTORNEYS AT LAW
Mayer S. Klein, Managing Partner
בוע"ה Solving serious business problems.

TZEDAKAH & MA'ASER I

*Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY*
*in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"a*
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II

Dedicated by the Yorucha Chabura at

COLLEL
ZICHRON
SHINEUR
ל"ס סיון תש"ס קטארי סיטי ניו יורק
Monsey, NY

*in honor of their
Rosh Chabura
הרב מיכאל איללעס שליט"א*

**SHEMITAH
& PRUZBUL**

Dedicated

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

**LOANS, GUARANTORS,
& BANKRUPTCY**

*Dedicated by the Yorucha Chabura at
Lido Beach, NY in honor of their
Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger*

RIBBIS FUNDAMENTALS

This volume has been sponsored by
STEINMETZ | LLC
ATTORNEYS AT LAW

לע"נ ר' אברהם ברוך בן יעקב יצחק ז"ל
ולע"נ פריינדא נעכא בת ר' מאיר הערץ ע"ה

RIBBIS IN COMMERCE

לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל
האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל
האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה

Dedicated by Mr. and Mrs. Avigdor Fried

**PROFESSIONAL ADVICE AND
MALPRACTICE**

Dedication available

**BROKERAGE AND LASHON
HARAH IN BUSINESS**

Dedication available

**YICHUD AND
GENDER-RELATED ISSUES**

Dedication available

**AVODAH ZARAH AND ISSUREI
HANA'AH**

Dedication available

MALPRACTICE

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this topic

GENERAL MALPRACTICE

There is a *daf*-long *sugya* in *Bava Kama* setting forth the rules of general malpractice, the first half of which deals with “blue-collar” malpractice, i.e. malpractice committed in the course of the provision of a service involving manual labor, and the second half with “white collar” malpractice, i.e., malpractice committed in the course of the provision of a service involving the intellect and the faculty of judgment.

In the course of its discussion, the Talmud distinguishes between workers of various levels of expertise, where the greater the level of expertise, the less culpability for malpractice there is, and between a worker who is charging for his service and one who is not, with the former having greater liability than the latter.

There are primarily three possible doctrines under which one who commits malpractice can be held liable: direct tortfeasance (*mazik be-yadayim*); indirect tortfeasance (*grama / dina de-garmi*); and custodianship (*shemirah*). (In week 3, we discuss additional bases for malpractice liability.)

MEDICAL MALPRACTICE

Medical malpractice is discussed in a series of *Toseftos* in various *masechtos*, and the laws are codified by the *Shulchan Aruch* in *Yoreh Deah* rather than *Choshen Mishpat*. The basic rule is that a properly qualified physician whose treatment results in injury or death to his patient cannot be held liable in court (*be-dinei adam*), although he is morally liable (*be-dinei shamayim*).

Various authorities maintain that if the physician exhibited no negligence at all, but did the best he could and nevertheless wound up harming the patient, or took a justified calculated risk that resulted in his harm, then he has no liability at all. On the other hand, in various scenarios of gross negligence or recklessness, the physician may be held liable even in court.

RELIANCE AND LIABILITY UNDER SECULAR LAW

Another doctrine sometimes invoked in situations of malpractice is that of reliance. The Ritva espouses the position that when one party makes a commitment to another party and fails to fulfill it, and there was detrimental reliance by the other party on the commitment, then the party that made the commitment is liable for the other party's loss (even a loss of potential profit, for which a tortfeasor would not be liable), since he is considered an *arev* (guarantor). There is, however, considerable debate among the *acharonim* as to whether this doctrine of the Ritva is normative *halachah*.

In addition to the various *halachic* doctrines and rules governing malpractice, authorities debate whether a contemporary victim of medical malpractice is *halachically* entitled to compensation to which he is entitled according to secular law which exceeds that to which he is entitled according to native *halachah*.

CORRUPTION AND SELF-DEALING

Beyond the rules of bribery, traditionally applied specifically to judges, *halachah* has no systematic discussion of corruption and self-dealing. There are, however, a number of potentially far-reaching rulings on various aspects of the topic:

On matters of public interest, voters are obligated to express their opinions “for the sake of Heaven.”

Holders of public office in general must meet the same qualifications as actual judges. Some authorities extend this rule even to ordinary citizen-electors when voting on public questions.

Similarly, the prohibition against bribery is extended from actual judges to public officials in general.

While there is no definitive prohibition against self-dealing in general, *halachic* authorities and scholars have forbidden various forms of it under the categories of theft, conflict of interest (*nogea be-davar*), bribery, and deception (*geneivas daas*).

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Professional Malpractice

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

If I hire an HVAC technician to service an HVAC unit, and in the course of the work he damages it, is he liable for the damage?

2

If a lawyer or financial advisor gives bad advice to a client, and this results in a financial loss to the client, is he liable for the loss?

4

May a hiring manager accept a kickback from a job applicant in exchange for granting the applicant preference in hiring?

3

Is a victim of medical malpractice permitted to sue the liability in secular court?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ג' חיובי אומן מדין ערבות

תוכן הענינים

- 72 שליח שלא עשה שליחותו •
- 76 דעת הריטב"א לחייב מדין ערבות •
- 89 חיוב מדין מנהג •
- 91 תביעת חברת הביטוח בערכאות •

For the Halacha Shiur on Professional Malpractice Part III, see pages 98-99

אגרי חכמים

דקשיא ברייתא דמה שכוורת רודה מכור לך, ועוד אם האיסור מחמת שהמוכר עובד אדמתו וההיתר לרב כשעובד אותה עם שוורים של לוקח הוה ליה לפרושי ומודה רב בתורי של לוקח, והרמב"ן ז"ל שפירש בשפירש כור בכך וכך, גם זה אינו מתיישב דאין זה בכלל לשון פרדיסא שהכל תלוי בקציצה אם קצץ כך וכך וכך והוה ליה לפרושי, ועדיין צריכה תלמוד.

דף ע"ג ע"ב. השתא בדיניהם עבדינא בהדך כל אימת דלא מסלקי לך בזווי לא שקילנא אגר ביתא מינך. פירש רש"י ז"ל לא שקילנא אגרא מינך עד שאכופ הנכרי שלם לך ואין זו ריבית דהא רבא לא איחייב ליה מידי אלא נכרי, משמע שאלו היה לו לרבא לפרוע המעות אסור, והראב"ד ז"ל פירש כדיניהם עבדינא בהדך דישראל הבא מחמת נכרי הרי הוא כנכרי, ואינהו במשכנתא מחמת זבני אתו ליה, וכל היכא דלא יהבי לך זווי כזבני הוא גבך, עד כאן, ולומר שאפילו היה החוב מוטל על רבא לפרועו מותר דכזבני הוא בידיה דרב מרי וכי שקיל זווי מרבא הרי הוא כמוכרה לו.

רבינא יחב להו זווי לבני אקרא דשוניתא. פירש רש"י ז"ל שהיה רבינא מקדים להם מעות על יין ולפיכך כששופכין לו יותר קופיתא היה חושש משום ריבית, וא"ל רב אשי דכיון שלאחר הפרעון היו נותנים לו סתם מותר הוא דאזולתי הוא דמוזלי גביה, ואפילו משום ריבית מאוחרת ליכא דכיון דיהבי ליה סתם ולא אמרי ליה בשביל מעותיך שהיו בטלות אצלנו מתנה בעלמא הוא דיהבי ליה, וחזר רבינא וחשש לחשש אחר דאפילו עיקר המקח באיסור שהקרקע אינה שלהם ומה שלקח מהם גזל

שואל הואיל והקרקע אינה שלהם, ואהדר ליה דפירות שנה זו שלהם הם דמלכא אמר דמאן דיהיב טסקא ליכול ארעא, ואף הרמב"ן ז"ל על דרך פירוש זה הוא מפרש, אלא שהוא מפרש דרבינא לא היה מקדים מעות אלא בשעת המקח היה נוטל פירות, ונכון הוא, אלא שקשה לי קצת דלא הוה ליה למימר רבינא יהיב להו זווי דמשמע שהיה מקדים להם מעות, ואם כדבריו לא היה לו לומר אלא רבינא זבן חמרא מבני אקרא דשוניתא, ועוד דדבר הלמד מענינו הוא דכולה שמעתין בחשש ריבית בהקדמת מעות הוא.

משלם ליה כדאזיל אפרותא דבלשפט. ואף על גב דאמרינן בירושלמי דהמבטל כיסו של חברו פטור מלשלם, הכא כשהתנה בפירוש שאם לא יקנה לו שישלם כדאזיל בשוקא דבלשפט, ואפילו הכי אסיקנא דאינו משלם דאסמכתא היא דכל דאי לא קני, והא דאקשינן מאי שנא מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא, לאו למימרא דמדינא משלם התם דהתם נמי אסמכתא היא אלא מנהג הדיוטות הוא וכדאמרינן עלה בפרק המקבל (לקמן ק"ד א'), אלא הכי קאמר מאי שנא דלא תקנו בהא כדתקינן בההיא, ואהדר ליה דהתם תיקנו משום דבידו ובהא לא תקנו משום דלאו בידו, וכי הא נמי הוא דאקשינן התם בפרק המקבל (שם ב') גבי ההוא דאמר אי אובירנא לה משלמנא אלפא זווי ואמרינן אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ומאי שנא מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא, כלומר מפני מה לא תקנו בהא כדתקינן בההיא, ואהדר ליה משום דגזים ובדגזים לא תקינו, כן פירש רבינו האי גאון ז"ל.

חדושי הרשב"א ב"מ דף עג:

Rashba writes that had there been no stipulation that the agent would be liable for loss of revenue than all would agree that he cannot be held accountable, as stated clearly in the *Yerushalmi* "one who idles the wallet of his friend in not liable [for the loss of potential profit]." We also would not apply the special enactment that a sharecropper who leaves a field fallow must pay for lost potential profit, because this *takana* wasn't enacted in a case where the fulfillment of the commitment isn't completely within the agent's control.

גם דעת הרשב"א דרב חמא מיירי כשהתנה עמו להתחייב, דאם לא כן פטור, כמבואר בירושלמי ש"המבטל כיסו של חברו פטור מלשלם". גם לא תקנו לחייבו על ההפסד כמו שמצינו בפועל שקיבל שדה ולא עבדה, דכיון שהוא כעין אסמכתא ואינו בידו לא תקנו שיתחייב באחריות על

מלוה ממש. ועוד דהתם לא התנה לתת לו יין עכ"פ אי תקפה האי, אלא דאי תקפה ההוא תקפה ליה ומהדר ליה זוזי. כל זה משטת התוס' ודברים נכונים הם:

אזולתי הוא דמוחלי נבך. פירש רש"י הואיל ולא פסקת עמהם ומדעתם הם נותנים לך ואין מזכירין לומר בשכר מעותיך שהיו בטלין אצלנו מתנה בעלמא הוא דיהבי לך, עכ"ל. ויש שפירש טעם דבריו משום דהא רבית מאוחרת היא ואין רבית מאוחרת אסור אלא בשאומר טול זה בשכר מעותיך, וכדתנן לקמן (ע"ה ע"ב) לזה הימנו והחזיר לו מעותיו והיה משלח לו ואומר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו זו היא רבית מאוחרת. ואין זה נכון דהתם לא בעינן שיאמר לו בפירוש כן דא"כ הוה ליה למיתני ואומר בשביל מעותיך, ומדקתני בשביל מעותי נראה כי בלבו הוא שאומר כן. ועוד דהתם הוא לאחר שפרעו והחזיר לו מעותיו חזר אח"כ ונותן לו, אבל כל שנותן לו תוספת בשעת פרעון זו רבית גמורה היא ואע"פ שלא התנה בתחילה, והרי זה כהלוחו ודר בחצרו שהוא אסור (לעיל ס"ד ע"ב). אבל הנכון הכא דהיינו טעמא דשרי מפני שדרך מוכרי פירות להוסיף ולתת במדה גדושה ללוקחין, אלא שבכאן היו חוששין כי אולי מפני הקדמת המעות היו עושים כן ולא מפני עין יפה דמכר בעלמא. ואמר לו כיון דלא פסקת עמהן וגם לא הזכירו שהוא בשביל הקדמת מעותיך, מתנה בעלמא הוא דיהבי לך משום עין יפה דמוכרים. ולזה נראה שכוין רש"י ז"ל:

חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי זוזי דכרנא **אאינשי ומשתעבדי** בהו. עיקר הפירוש כדפירש רש"י דישראלים היו והיינו דקאמר אאינשי וכדפרישית בפרק החולץ (יבמות מ"ו ע"א). והיינו דאייתי לה הכא גבי רבית. דהוה ס"ד דכי פרעי עליהו

האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למוכר ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה משלם ליה כדאזיל אפרוותא דבלשפא. יש שפירש כי בבלשפט היין נמכר ביוקר והיינו דקאמר שמשלם לו כפי מה שהיה בעל הבית מרויח בו כשימכרנו בבלשפט ביוקר. אבל בפרק המוכר את הספינה (כ"ב צ"ח ע"א) משמע לכאורה כי בבלשפט היה נמכר בזול והכא הכי קאמר שיתן לו במעותיו יין כפי שער הזול שנמכר בבלשפט.

ולכולהו פירושי קשיא לי למה חייב לשלם לו כלום ומאי שנא ממבטל כיסו של חברו שהוא פטור (ירושלמי דפירקין ה"ג ובפ"ט ה"ג) מפני שאין היזקר אלא גרמא, וכן אם הוכיר שדהו אינו חייב לשלם לו אלא כשקיבל עליו כן בפירוש. ותירץ ר"י דהכא נמי כשהתנה כן בפירוש שאם לא יקח לו שישלם לו פסידא שלו. ולא הזכיר התלמוד כן מפני דהא פשיטא דבלאו הכי לא מחייב, ולא הוצרך אלא לפרש כיצד ישלם לו ולאיהו חשבון ישלם לו. ומורי הרב תירץ דהכא אע"פ שלא קיבל עליו תשלומין כלל כיון שנתן לו מעותיו ליקח סחורתו ואלמלא הוא היה לוקח ע"י עצמו או ע"י אחרים אלא שזה הבטחתו שיקח לו וסמך עליו ונתן לו מעותיו על דעת כן, הרי הוא חייב לשלם לו מה שהפסיד בהבטחתו, דבההיא הנאה דסמך עליה ונותן לו ממונו משתעבד ליה מדין ערב. וזה ענין שכירות פועלים דבפירקין דלקמן (ע"ה ע"ב) שחייבין לשלם לבעל הבית מה שמפסיד כשחזרו בהן או שבעל הבית חייב לשלם להם מה שמפסידין, דכיון שסמכו זה על זה נתחייבו זה לזה במה שיפסידו על פיו. וזה דין גדול:

התם בידו. פירוש שהרי בידו שלא להוכיר ולפייסו אין בו משום אסמכתא כל היכא דלא גזים. דאי בדגזים אע"פ

חידושי הריטב"א בבא מציעא דף עג:

הריטב"א הביא שתי דעות בדעת רב חמא: דעת הר"י דמייירי כשהתנה, אבל דעת מורו דחייב אף על פי שלא התנה, מדין ערב – "וזה דין גדול". וכוננת הריטב"א מבוארת דאף דהלכה כרב אשי ולא כרב חמא, היינו דוקא בציור של הגמרא, וכדמפרש שם טעמא משום דלאו בידו, אבל כל שהדבר בידו, חייב אף כשלא התנה מדין ערב

Ritva presents a novel approach to explain the opinion of Rav Chama: we find that a guarantor becomes responsible for the borrower's default because the lender expended money upon his guarantee. Here too, the sender gave his money to the agent and passed up the opportunity to buy the item himself based upon the guarantee of the agent, therefore the agent can be held liable for the loss of profit if he did not perform his duties. *It is clear from the Ritva that while the Halacha follows the opinion of Rav Ashi, in a case where it would be within the agent's control to perform, Rav Ashi would agree that he would be responsible for the loss of revenue.*

משפט האורים - ביאורים

משפט הכהנים - חידושים

זו אפילו בסאה אחרונה, כיון דלא נגמר הקנין עדיין, ומשום הכי בייאפילו הלוקח רוצה לקנות עוד לתך שני וליקח שטר אחד על שני הלמכים, מכל מקום יכול לחזור זו אפילו בסאה אחרונה כמו בסמין ר', ושפיר סתמו הפוסקים ולא חילקו בין אם כבר נתן השטר או לא.

ואתי שפיר גם כן דברי הר"ף והרמב"ם שפסקו כרב חסדא דקצינא ליה דלאחד אפילו לשנים דלא חשיב לאפוזי שטרי לריעותא כלל, מכל מקום פסק בראשונה צדין כורא וצדין לימכא דיכול לחזור זו מטעם הג"ל, (ע"דכור ודאי קפידא הוא להרא"ש, ולהר"ף דקצינא ליה דהוא

סימן קפג

עשה שליח לקנות לו חטין וקנה לו שעורים ובו ט' סעיפים
א הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ידועה ולא לקחה, (ב) [א] אין לו עליו אלא תרעומת, ואם ידוע שלקח (נמעות המשלח) מוציא ממנו בעל כרחו:

איבעיא דלא איפשטא הוא מטעם ספיקא ואוקי ממונא בחזקת מריה, וכל זמן שלא נגמר הקנין מכל הכור יכול לחזור זו כמו בסמין ר', (ע"דאפילו החולקים שם מודים כאן, דדוקא התם כחצו הפוסקים הטעם משום דמשך והגזיה כל סאה צפניו, וזה לא שייך כאן. ואתי שפיר נמי הא דבאבן העזר סימן ק"ג, דכיון דאלמנה לא חשיב שליח, ומדרב חסדא מוכח דאפוזי שטרי לאו ריעותא היא, מכירתה קיימת אפילו בלא קטיני, דלא שייך לומר קפידא באלמנה, ולא הוצרך לומר דמייירי בקטיני רק למאן דחשיב אפוזי שטרי לריעותא. ומיושב בזה כל הקושיות הג"ל. ולפי זה נראה בדעת הר"ף והרמב"ם דלא כהמחבר, רק דהעיקר תלוי דכשנייה השליח מדברי המשלח, כגון שאמר כור יהוא מכר לתך, או שאמר מכור לאחד והוא מכר לשנים המקח בטל, אף דאפוזי שטרי לא חשיב ריעותא, מכל מקום הא קיימא לן כמאן דאמר קפידא במקום שנייה אף במקום דליכא ריעותא כל כמה דליכא טיבותא, ולכך כשאמר מכור סאה אפילו מכרו לשנים המקח קיים, כיון דלא שניה, וקיימא לן דאפוזי שטרי לא הוי ריעותא:

קפג (א) אין לו עליו אלא תרעומת. ודין זה מצואר ציורה דעה סימן קע"ו בענין י', דהנותן מעות לחצירו לקנות פירות למחצית שכר, ואמר לא לקחתי, דאין לו עליו אלא תרעומת. ולכאורה קשה לי, (ב) דהא מצואר צבצא מניעה דף ע"ג (ע"ב), צהאי דיהיב וזו לחצריה למוצן ליה חמרא, ופשע ולא וצין ליה, דמשלם ליה כדקא אזיל אפרותא דזול שפוט, ורצ אשי פליג החס, ופריך הש"ס ולרצ אשי מאי שנה מהא דתנן אם אוציר ולא אעציד אשלם נמיטצא. (ג) ועיין בשיטה מקובלת שם (ד"ה האי דאקשינן, בשם הרש"א) שפירש, דפריך, כיון דשם חיקנו כך, היה להם גם כן לתקן כך. ומצואר שם, דצהא דאם אוציר אדאף אם לא נכתב חייב, (ו) וכן מצואר לקמן

If an agent did not perform his duties to buy merchandise, the sender can only have a grievance against him. *Nesivos* asks how this differs from the case of the *Ritva* who ruled that he would be liable for the loss of potential profit if it was within his control? He answers that this agent was not paid for his services, and therefore was able to cancel the agreement at any time. This would also apply to a worker who is hired for his time. Whereas, a paid *shaliach* or artisan would not be able to cancel the agreement and would be liable for any loss of potential profit due to his dereliction if it was within his control.

שו"ע חו"מ קפג סעיף א', נתיבות המשפט סק"א המחבר פסק ששליח שפשע ולא קנה את הסחורה שצוהו המשלח, אין למשלח עליו אלא תרעומת. אמנם, הנתיבות המשפט הקשה עליו מדברי הריטב"א הנ"ל, וחילק דהכא מייירי בש"י לחנום שמותר לחזור בו, וה"ה בכל פועל שיכול לחזור בו דא"א לחייבו על מניעת הריח. משא"כ שליח או שאר קבלן בשכר אה"נ שיתחייב על מניעת הרווח, כל שחבירו סמך עליו והיה הדבר בידו. ודוק בכל זה, שלפעמים הביא הנתיבות את דברי הריטב"א, ולפעמים כתב שחייב משום תקנה, ולכאורה צ"ע, דלשון זו של "תקנה" היא מלשון הרשב"א, שפירש דרב חמא אכן מייירי כשהתנה.

משפט הכהנים - חידושים

[ב] ואם היה יודע. הסמ"ע כתב דאפילו היה יודע בשעה שאמר לו המשלח לקנות רק שהיה ירא להודיע כדי שלא ישחלף המשלח לקנות לעצמו מותר להשליח לקנות לעצמו ולהודיע להמשלח אחר הקניה, והט"ז חולק דדוקא כשנתוודע לו אחר כך אז מותר לקנות לעצמו אבל כשידע

ב (ב) הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע או משלמים והניח מעות חבירו אצלו והלך וקנה לעצמו במעותיו מה שעשה עשוי והרי הוא מכלל הרמאים, [ג] ואם היה יודע שזה המוכר אוהב אותו ומכברו לו ואינו

סימן שכ"ח (סעיף ב') דלף אם לא נכתב הוא נכתב, עיין שם בסמ"ע (ס"ק ג'). ומשני הש"ס שם החס צידו והכא לא צידו. וכתבו התוס' שם צדיצור המתחיל החס צידו, וזה לשונם, דהכא אין צידו כשער הזול, דשער הזול שפוט (ז) לא משך כולי האי

וכו'. (ה) ועיין סמ"ע סימן ר"ז ס"ק כ"ט דדוקא במקום פלוני מקרי לאו צידו, עיין שם. ולפי זה אם שולח לו לקנות חטין אחרעא דמשך, ולא קנה, ונראה משאר כל הסותרים שקנו מצואה צאוחו מקום שהריוחו, שחייב לשלם מטעם אם אוצר ולא

אעציד (ועיין מה שכתבתי צדיצורים צסימן קע"ו (ס"ק ל"א), וצסימן ש"ו (ס"ק ו'), (ד) דשוחף או פועל חייב על מניעת הריוח מטעם אם אוצר).

ולבן נראה דשם צורה דעה מיירי צנותו לו מחצית שכן על זמן, (ז) וכיון דפועל יכול לחזור בו, (ח) וכמבואר לעיל צסימן קע"ו

(סעיף ב') צמקבל עיסקא לזמן, וכיון דיכול לחזור בו מלהיות פועל משליחותו, (ט) כמבואר צסימן של"ג סעיף ה' בהג"ה, ולכך אין לו עליו אלא תרעומת. ולפי זה נראה בשליח בשכר, ולא נתן לו לזמן רק צקבלנות על עסק לקנות צתרעא דמשך, ולא קנה, צחייב לשלם לו מניעת הריוח כדרך שהריוחו שאר הסותרים, מטעם אם אוצר הג"ל.

(ב) הנותן מעות. (ז) עיין ש"ך ס"ק ב' עד דאמר ליה זל צצין ליה. צריך ליתן טעם, כיון דצצנע לא קנה (ט) כמו שכתב הרא"ש (בבא קמא פרק ט' סימן י"ח), כיון שקונה צמעוה שלו, והמוכר מקנה לו, צאין אדם יכול לזכות בשלו לאחר, ואף דזכיה הוא מטעם שליחות,

יאיר נתיב

(ד) לא משך בולי האי וכו'. המשך לשון המוס': "דשמא כשיצא לקנות לא ימצא צאוחו שער אבל צאם אוצר צידו לקנות חטין שאם לא ימצא צול יקנה צוקר", ע"כ.

(ה) ועיין סמ"ע סימן ר"ו ס"ק ב"ב. ז"ל: "קנה לי יין ממקום פלוני. פירושו שהוא צול צאוחו מקום, משום הכי לא גמר צדעמו לגמרי, כיון דתליא דוקא צאוחו מקום ושמא לא ירצה למכרו לו", ע"כ.

(ו) דשוחף או פועל חייב על מניעת הריוחו וכו'. היינו, שוחף שמכר חלק השוחף קודם זמנה, ועי"ז הפסיד הריוח שהיה יכול להריוח חייב לשלם לו חלקו, כמש"כ הרמ"א צסי' קע"ו סעיף י"ד. וכן פועל שחזר בו צאמצע עצדו, ועי"ז הפסיד צעה"צ את הריוח חייב לשלם לצעה"צ את ההפסד.

(ז) וכיון דפועל יבול לחזור בו. היינו, דכיון דע"כ איירי צתרעא דמשך, דהא אילו הוא צרעא דלא משך אינו חייב לשלם משום דאסמכתא הוא, כמשנ"ת, א"כ אינו צדב הצדד, שעדיין יכול לשלוח שליח אחר לקנות צסכוס

הזה, או שיכול ליתן ולקנות צעצמו, ומשו"ה יכול הפועל לחזור בו, דצדדו שאינו צדד יכול הפועל לחזור אפילו צחצי היום, כמבואר לקמן צסימן של"ג סעי' ג', עיי"ש. אכן קבלן אינו חוזר אפילו צדבר שאינו צדד, כדאי' שם צצו"ע סעי' ד' וצסמ"ע ס"ק ט"ו עיי"ש, ולכן אם היה שליח שלא נתן לו זמן הרי הוא קבלן ואינו חוזר, וחייב לשלם ההפסד.

(ח) ובמבואר לעיל צסימן קע"ו (סעיף ב') וכו'. ז"ל המחבר: "המקבל עסק מחבירו לזמן קצוב, המקבל יכול לחזור בו, כדיון פועל שחזר בו אפילו צחצי היום", ע"כ.

(ט) כמבואר צסימן של"ג סעיף ה' בהג"ה. ז"ל: "פועל שעושה צחנס עם צעל הציח יכול לחזור אפילו צדבר הצדד", ע"כ.

(י) עיין ש"ך ס"ק ב'. הצ"ח רבינו צמידושים ס"ק ב'.

(יא) כמו שכתב הרא"ש (בבא קמא פרק ט' סימן י"ח). צגמ' שם (ק"ב): קאמר: "ח"ר הנותן מעות לשלוחו ליקח לו חטין ולקח מהם שערין,

שכירת פועלים דפרק דלקמן [ע"ה ע"ב] שחייב לשלם לבעה"ב מה שמפסיד כשחזרו בהן, או שבעה"ב מחייב לשלם להם מה שמפסידו, דכיון שסמכו זה ע"ז נתחייבו זה לזה במה שיפסידו על פיו, וזה דין גדול הריטב"א ז"ל עכ"ל. וצריך לפרש דהכי קאמר כי היכי דבפועל החזור בדבר אבוד שוכר עליהן או מטען כדי שכתן או מה שיש תחת ידו משלהם [שם ע"ח ע"ב], ובמה נתחייבו לו, וע"כ משום שסמך עליהם, וה"נ הכא בכך נתחייבו זה לזה. אלא דהכי חמיר טפי וצריך לשלם לו משלם מכיסו כחמרא דזלשפט משום דביטל כיטו ולא בא אליו לחזור בו, ואלו היה בא לחזור בו והחזיר לו מעותיו בזמנו היה הבעה"ב משתדל להמציא לעצמו שליח אחר או מו"מ אחר, ואז היה דינו של זה כפועל, אבל עכשיו שע"כ המעות אצלו גרע, כנ"ל פירושו. ועל זה דחה הש"ס דלא קיי"ל כרב חמא כיון שאין ההיזק ברור כל כך דלא הי' בידו לקנות יין דמאן יימר דמזבני ליה, ומינה כל היכי שהפסדו ברור צריך לשלם לו כחמרא דזלשפט לדעת הריטב"א ורבו ז"ל. וצ"ל דס"ל להריטב"א דהך דירושלמי דמבטל כיסו דקאי אברייתא דנותן מעות לחברו על פירות, היינו טעמי' דפוטר משום שאין ההפסד ברור שהיה בידו לעשות משו"ה ה"ל גרמא. והש"ס הו"מ להקשות ארב חמא מברייתא הנ"ל, ואולי לא הוה ידעי לה:

דינים היוצאים מהנ"ל וצריך אני לעיין בתשב"ץ ח"ב סי' רכ"ט בדין שותפי' כה"ג ע"ש:

א אין בהלואה דין בטול כיס ואסור להודקק לזה משום רבית:

ב המפקיד מעות אצל חברו באופן שהיה לו רשות להשתמש אין צריך לתת לו חלק מהריווח:

ג אם שלח יד בפקדון שלא ברשות, אם אינו מקבל בחרם שנתכוון לשלוח יד באיסור, אמרינן מסתמא היה כוונתו לטובת המפקיד, וצריך לשלם לו חצי ריווח, ויותר נראה להשביעו היסת דרגלים לדבר הוא. ואם מקבל בחרם ואינו גוזל עתיק פטור. אבל אי רגיל וסרבן הוא בכיוצא בזה, אזי הממונה עפ"י ז' טובי הקהלה והוא אב"ד מופלג יקנסו על חצי הריווח לבעל המעות:

ד כל זה קודם שתבעו, אבל מתביעה ואילך ומברר שיש לו עיסקא להרוויח והוא מעכבו, אז ה"ל זה נהנה וזה חסד וצריך לשלם לו פלגא עכ"פ, והוא יקבל פלגא כהפסד ה, אבל מ"מ הב"ד יעשו לו דין למהר להוציא פקדונו מידו של זה, ואין חלוק בין ברשות לשלא ברשות, אלא בשלא ברשות ההפסד על הגזלן ככל המשנה דהריווח לאמצע וההפסד לעצמו:

ה הנותן מעות לשלוחו ליקח לו פירות או סחורה, וישב והלך לו ולא קנה כלום וביטל כיסו, אם אין הזיקו של זה ברור אין לו בו כלום, אבל אם הזיקו של זה ברור והשלית היה יכול על זה בודאי ופשע ולא עשה מבואר מהריטב"א הנ"ל שחייב לשלם, ולפע"ד כל הפוסקים מודים לו. מ"מ הואיל ולא מצאתי כן להדיא, וכן במרדכי דב"ק סי' קט"ו לא משמע קצת כן, על כן כשיבוא לידי אראה לפשר ולבצע עכ"פ:

ו ואם קנה השליח אלא ששינה באופן שנקרא גזלן, הרי דינו מבואר לעיל סעי' ג' גבי שולח יד בפקדון:

ז כל זה אם לא בא השליח [אל] בעה"ב לחזור בו

ונראה דלדינא לא יחלוק אדם אהריטב"א דהא ראינו נכונה מפועל, אלא דלא ניחא להו למימר דטעי רב חמא בהא ולא ידע ברייתא מפורשת דבמה שאין ההפסד ברור פטור, משו"ה תירצו דהכא קבל עליו, וס"ל לרב חמא דאסמכתא כי האי קניא, והש"ס פליג גם בהא ולא מועיל אלא בשדה, (ואפי' בלא פירש משום דדרכו להתנות ובחנות וספינה בתנאי מיהת), אבל בקניית פירות לא, אבל היכי שההפסד ברור לכ"ע (ש)חייב. ונפקא מינה מי שנתן מעות ליקח לו סחורה, והלה יושב לו ואינו עוסק כלום, והוא תובעו במעותיו ומברר שיכול להרוויח ריווח ברור ומ"מ זה מעכבו, הרי זה צריך לשלם לו כל הפסדו שע"י עיובו. ועיין היטב במרדכי דב"ק סי' קט"ו וצ"ע קצת שם:

חכם סופר - שו"ת. פתחורי חדשה - עמוד סס 363 ה ח"מ סופר, סשה בן שמואל הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שו"ת חתם סופר הו"מ סימן קעח

גם החתם סופר נטה לומר כדעת הריטב"א, וכתב דנראה שגם שאר הראשונים לא פליגי לדינא במקום שהדבר ביד השליח לקיימו. אמנם כיון שלא מצא כן מפורש ע"כ השתדל בכל מקום לפשר ביניהם.

Chasam Sofer suggests that all the Rishonim agree to the Ritva in a case where the agent was clearly able to perform his duties. Still, because this isn't found clearly in the Poskim he suggests the two sides reach a compromise.

דאע"פ שלא נהנה שהיה מוצא דירה אחרת מ"מ השתא מיהא קאכיל מה שמצדו נפסד בו. וא"כ ק"ו צנידון זה דה"ל זה נהנה זה חסר, וגם המוס' [ב"ק כ' ע"א ד"ה זה א"ן] דפליגי בגבול דלא עבד למיגר מודו הכא, ע"ש. הנה קושיא זו מדברי הרא"ש הג"ל כבר קדמו בתשובת חות יאיר שהוכרחו לעיל והוא מחלק בזה, וגם אני כתבתי [ועי' חילוק אחר בשם הגאון זעל מו"ט בספר פלפולא חריפתא שם שמהלך ז"ן קרקע למטלטלין, וא"כ נראה דיכול המוחזק לומר קים לי כמהרש"ל וש"ך [וכן נראה לכאורה מדבריו ועמו צ"ח מ"ח וקנ"ו] שהצדאי בתחמי תשובה כאן [סק"ה], ועיין מה שכתבתי לעיל בזה וז"ע]:

ומ"ש ז"ן ה' הנותן מעות לשלוחו כו' אבל אם היוקו של זה ברור כו'. הנה מסמימת דברי השו"ע והאחרונים לעיל סימן קפ"ג סעיף א' לא נראה כן [ואפילו הרב זעל נמיה"מ [סק"ה] לא קאמר החם אלא באם שלחו בשכר ולא נתן לו לזמן רק בקבלות כו' כמו שהצדאי שם בשמו ועיין מ"ש שם]. ועיקר יסודו מדברי הריטב"א שהוציא צשיטה מקובצת צ"מ דף ע"ג ע"ב בזה דאמר רב חמא האי מאן דהיב וזוי לתצריה למיזבן ליה חמרא ופסע ולא זבן ליה, משלם ליה כדאלא אפרוחא דזולפט, רב אשי אמר כו', וכבר הרא"ש [שם פ"ה ס"י ס"ט] ומיירי שהתנה עמו כו', דאל"כ הא קי"ל המצטל כיסו של חבירו פטור. ור"ל דא"ך טע"י רב חמא בזה. וצשיטה מקובצת שם בשם הריטב"א מידן דא"ך שלא קיבל עליו משלומין כלל, מ"מ צהי"א הנאה דקמין עליה ונותן לו ממנו משמעוד מדין ערב וזהו ענין שצירות פועלים כו' ע"ש. וכבר הוא ז"ל דא"ך דהש"ס דחי שם להא דרב חמא. היינו כיון שאין היזק ברור כ"כ דלא היה צדו לקנות יין דמאן יימר דמוצני ליה, אבל היבא שההפסד ברור לכו"ע שצ"ך לשלם לו כל הפסדו שעי"י עיבוב ע"ש. ולע"ד איני מבין, חדא, כיון דהרא"ש כתב ומיירי שהתנה עמו כו' א"כ מצוה דלא ס"ל כהריטב"א בזה, א"ך נוכל להוציא ממונו מהמוחזק נגד דעת הרא"ש ז"ל. ועוד מלאמי צהי"א בספר מראה הפנים על הירושלמי פרק א"זהו נשך הלכה ג' [ד"ה הדא] שהצי"א ג"כ דברי השיטה מקובצת בשם הריטב"א הג"ל וכבר עליו ח"ל, ולא מלאמי חזר לו ולסברא זו, וכל הפוסקים סתמו דצריהם צדן זה וכברו שאין לו עליו אלא חרעומא, עכ"ל. ועוד דמ"ש הגאון חסם סופר, אבל היבא שההפסד ברור לכו"ע שצ"ך לשלם לו כל הפסדו כו'. הנה מדברי מהרש"ל שם מצוה דס"ל דכל כה"ג לא מיקרי כלל היזק ברור, דא"ך שצדאי שהיה יכול להרוח מ"מ כל כמה שלא נגמר העסק אין ברור שצירות והוא בכלל גרמא, עיין לקמן סוף סימן שפ"ו [סעיף ג'] צהי"א וצמ"ע [סק"ה] שם:

ובפי הנלע"ד ג' חילוקים יש צדיים אלו, גבי צצירות פועלים אם שכרו כבר כל הצע"צ פועלים, מיקרי גרמי וחייב הצעה"צ לשלם א"ך שלא נהנה כלל ולא צא לידו חסרונו של זה, כמצוה מדברי הרא"ש ריש פרק האומנין [ס"י ב' הנ"ל]. וגבי חזר דקיימא לאגרא, אי לא צא לידו חסרונו של זה כגון שנגעל ציטו פטור דלא הוא אלא גרמא [שאין היזק ברור כ"כ דהרבה עיבובים יש צצצירות צים כמ"ש הפלפולא חריפתא הנ"ל], רק אם דר צו צצא לידו חסרונו של זה א"ך שלא נהנה חייב, כמ"ש הרא"ש צפרק צי"ד הרגל הנ"ל. וגבי מעות צעסקא, אם זה המעבד לא

ועיין בתשובת חסם סופר חלק חו"מ סי' קע"ח האריך צדיים אלו דמצטל כיסו של חבירו, וצוקף המצובה כצד צדיים היוצאים מפלפולו שם ח"ל, [א] אין צהלווא דין ציטול כיס ואסור להודקק ליה משום ציצי' [ר"ל לזה שעיבב המלוה וציטול כיסו אסור לשלם לו עבור העכבה משום ציצי', ועיין בצמ"ע ס"ק כ"א וצ"ך לעיל סוף סימן פ"א]. [ב] המפקיד מעות אצל חבירו צאופן שהיה לו רשות להשתמש, א"צ לתת לו חלק מהריות. [ג] אם שלח יד צפקדון שלא צרשות, אם אינו מקבל צחרם שנתכין לשלוח יד צצאסור, אמרינן מקסתמא היתה כונאו לטובת המפקיד וצריך לשלם לו חצי ריוח, ויותר נראה להצביעו היסם דרגלים לדבר הוא, ואם מקבל צחרם ואינו גזין עתיק פטור, אבל אי רגיל וצרבן הוא צציו"א בזה, אי הממונה על פי ז' טובי הקהילה והוא אב צ"ד מופלג יקטפו על חצי הריות לצעל המעות. [ד] כל זה קודם שצצבו, אבל מצציעה וא"ך ומצבר ש"ש לו עיסקא להרוח והוא מעבכו, או ה"ל זה נהנה זה חסר וצריך לשלם לו פלגא עכ"פ והוא יקבל פלגא צהפסד, אבל מ"מ הצ"ד יעשו לו דין למחר להוציא פקדונו מידו של זה, ואין חילוק צין צרשות לשלם צרשות, אלא בשלם צרשות ההפסד על הגזין ככל המנהנה שהריות לאמצע וההפסד לעצמו. [ה] הנותן מעות לשלוחו ליקח לו פירות או סחורה וישב והלך לו ולא קנה כלום וציטול כיסו, אם אין היוקו של זה ברור אין לו צו כלום, אבל אם היוקו של זה ברור והשליח שהוציא צשיטה מקובצת צ"מ דף ע"ג ע"ב [ד"ה האי מאן] שחייב לשלם, ולפע"ד כל הפוסקים מודים לו, מ"מ הואיל ולא מלאמי כן להדיא וכן צמדדי צצ"ק סי' קט"ו לא משמע קצת כן, ע"כ כשיבוא לידו אראה לפשר ולצ"ע עכ"פ. [ו] ואם קנה השליח אלא ששינה צאופן שנקרא גזין, הרי דינו מצוה לעיל סעיף ג' גבי שולח יד צפקדון. [ז] כל זה אם לא צא השליח לצעה"צ לחזור צו משליחוטו, אבל אם צא לחזור משליחוטו, הרי דינו בכל מיני כפועל החוזר צאמצע היום, ותליא אי הוא דבר אבד או לא ואם מוצא פועלים ושלוחים אחרים וכו"ג, כל זה נלע"ד ברור להלכה ולמעשה עכ"ל:

ולע"ד הגם שהגאון חסם סופר החליט כל הנ"ל להלכה ולמעשה, מ"מ יש לעיין צם. הנה מ"ש צדן צ' הוא פשוט ומצוה צדברי הרמ"א צהי"א אלא דהרמ"א כתב צין היה לו רשות להשתמש צהן או לא, והוא ז"ל מחלק בזה, והיינו משום צדברי הרמ"א צלא היה לו רשות להשתמש מיירי דוקא כשיגלה דעמו צציי עדים ששולח ידו צהן וכמ"ש הסמ"ע [סק"ה] וצאה"ג אות ה':

ומ"ש צדן ג' אם שלח יד צפקדון שלא צרשות אם אינו מקבל צחרם כו', סימיה שלא הוציר כלל צברי הרמ"א צוקף הגה שכתב או צמקום שאסור כו' אינו צאמן לומר לעצמי עסקתי עד שיאמר כן לפני עדים, ופשוט דר"ל דאינו צאמן אפילו צצצובה [ולהסמ"ע [שם] שצפקק בזה משמע דאין צריך אפילו קבלת חסן]. ומה שצצו"א זה צפני"ס שם [בחז"ס ד"ה וצבורא] בשם מצדדי סוף פרק אלו מציאות, לע"ע עתה לא מלאמי שם, וגם הוא חמוה לכאורה א"ך ישצע או יקבל צחרם צעצמו ששלח יד צצאסור ונעשה גזין דא"כ הוא פסול לצצובה, וכיו"צ

סמ"ע

סמ"ע
רמב"ר

The Nachalas Tzvi disputes the ruling of the Chasam Sofer based on the Rosh and other Rishonim who did not explain the Gemara like the Ritva. Therefore, he concludes that one should not extract money against the opinion of the Rosh.

נחלת צבי סימן רצב סעיף ז' בהגה הנחלת צבי תמה על דברי החתם סופר, ודעתו שאין להוציא ממון נגד דעת הרא"ש. אולם נראה דאישתמיטיה דברי החת"ס שביאר שם להדיא שלדעתו אין הרא"ש חולק על הריטב"א וכנ"ל, רצ"ע.

הותנה לחייבו אף בדבר שצידו ממש לא מצינו רק באם אוציר ולא אעציד.

אולם צריטצ"א בשיטמ"ק (ב"מ עג: ד"ה האי מאן) כ' אעפ"י שלא התנה כיון שנתן לו מעותיו לקנות סחורתו ואלמלא הוא לוקח על ידי עצמו או על ידי אחרים אלא שזה הצטימו וסמך עליו ונתן לו מעותיו על דעת כן הרי הוא חייב לשלם מה שהפסיד לו על ידי הצטמחו, [ד]בההיא הגאה דסמך עליו ונתן לו ממונו משתעבד ליה מדין ערב, וזה ענין שכירות פועלים שמייצג לשלם לבעה"ב מה שמפסיד כשחזרו, או צעה"ב לפועלים מה שמפסידין, דכיון דסמכו זה על זה נתחייבו זה לזה במה שמפסיד על פיו, וכ' וזה דין גדול. ובאמת יש להבין אם כן באם אוציר ולא אעציד למה נר"ך לחייבו מטעם שכך כותב לו ודורשין לשון הדיוט תיפ"ל [ד]יתחייב מזד ערב כיון דסמך עליו, ועיין שם במידושי ריטצ"א⁴⁹⁵ וכמעט מכל הראשונים מצואר דרך בהתנה חייב לשלם במצטל כסו. ובת"ס חלק חו"מ (ס' קעח) כתב דלדינא לא יחלוק אדם אריטצ"א דראייתו נכונה מפועל, ותמהני הא כמעט מכל הראשונים מצואר דרך בהתנה לחייב את עצמו אם לא יעשה חייב וכמו שכתבתי וכן צריטצ"א שם מצואר כן⁴⁹⁶. וראייתו מפועל כבר כתבו גדולי אחרונים טעמים בזה, עיין בספר מחנה אפרים⁴⁹⁷ ובקל"ה⁴⁹⁸ ונתיבות⁴⁹⁹ (ס' שס"ג) או מטעם שנת או מטעם תקנתא, אבל מדינא כל זמן שלא התנה אין לחייבו אף בריות ברור שהפסידו. וגם בדברי רא"ש המוצא בשיטמ"ק שם ובמידושי הריטצ"א דאם נתן לו יין הולך ולא הולך דחייבו לשלם מה שהפסידו באותו יום השוק שאותו יום אין לו משלומין ביום השוק אחר גם כן יש חולקין על זה, ובדאי מספיקא אין מויליין ממנו. ובתשובת מהר"ם בר ברוך הקלרות (דפוס קרימונה, ס' טו) מצואר בשותף שלא הניח למכור והפסידו, כתב, דאף גרמא אין כאן כי סבר שיריחו טפי ולטובה נתכוון, וכ' דאפילו בג' פרקים דשותף מוכר היין שלא מדעת חבירו (גיטין לא:) אם אחד עכב מלמכור ושוב נודלוז אין לו עליו אלא תרעומות מידי דהוי אמצטל כסו של חבירו, ולא יהיה חמור מגולן דאומר הרי שלך לפניך, ומצואר דגם שותף אינו חייב יותר במצטל כסו מאדם אחר, ואם נאמר דשותף חייב לשלם אף השבח כמ"ש הנתיבות אף בלא התנה למה יכול לומר הרי שלך לפניך הא אף בגולן ודאי הוי גרמא, ומזיק וגולן לא נתחייבו בגרמא ואף דנתכוין השותף לטובה מ"מ נאמר דחייב בכל השבח שהפסידו.

דבכל גרמא יכול לחייב את עצמו כמצואר במרדכי פרק הגזול (ב"ק ס' קטו). וברא"ש ב"מ שם (דף עד., פ"ה ס' ט) פירש דאיידי שהתנה עמו אם אינו קונה לך אפרע משלי, דאי לא אתנו פטור, ובנמוק"י (מד. מדפי הרי"ף) מפרש דפריך מאם אוציר אלמא כיון דאפסדיה צהבי ועליו סמך תקנו רבנן דלשלם נגד הפסידו הכא נמי הוי להו לתקוני דלשלם, ומתוך התם צידו לזרעה ולא להוצירה וכיון דלא עבד קנסו רבנן, הכא לאו צידו הלכך לא חזו רבנן למקנסיה, ועיין מה שבי' בספרי חלק ראשון בקונטרס התשובות (ס' ה) מדברי הירושלמי ב"מ אשר מכולם נראה דרך צדה עשו תקנה בהתנה ובלא התנה פטור אף בדבר שצידו, וכן בנמוק"י שם כ' גם כן דוקא בהתנה עמו שאם לא יקנה ישלם דאי לאו הכי הוי כמצטל כסו, ומפרש הא דפריך מ"ש מאם אוציר אף דהוי אסמכתא תקנו רבנן דלשלם כנגד הפסידו כיון דאפסידו צהבי ועליה סמך, ומצואר מדבריו דאף באם אוציר הוא רק קנס מדרבנן שכתב התם כיון דלא עבד קנסו רבנן אבל בדברים אחרים אף במה צידו לא תקנו רק במחייב את עצמו בפירוש אבל בסתמא לא שמענו.

ועיין נמוק"י פרק זה ברור (פנהדרין ד: מדפי הרי"ף) משם רבינו האי גאון, וכן דעת כמה פוסקים ורמב"ן, דאף צידו ממש כל דאי הוי אסמכתא, והך דאם אוציר ולא אעציד דאמרינן כיון דצידו מהני לאו דבהבי מסתלקת אסמכתא דודאי אסמכתא הוא רק תקנה הוא שתקנו דמהני הך תנאה כדי שלא יקבל אדם שדה מחבירו ויניחנה צידו ויפסידנה, וכיון דצידו ממש למיעבד ולא עבד חזו רבנן לתקוני ציה ולחויציה, אבל כשאינו צידו דמי יימר דמוצבי נהליה ואפילו ציין סתם אפשר שלא ימלא וכיון שכן לא חזו רבנן לתקוני ציה עיין שם, הרי דאף בדבר שצידו לא תקנו אף בהתנה דהוי אסמכתא רק כשצידו ממש למעבד ולא עבד תקנו.

ועיין קל"ה⁵⁰⁰ (ס' רז ס"ק ז) דמשיג שם על הש"ך דכ' דבשידוכין החוזר חייב לשלם אף בלא קנין שהוא כדי להתחייב לדמי הבושח והוי כמו אם אוציר ולא אעציד אשלם, וכתב דשם כיון שהפסיד ע"י מהני לסלק אסמכתא דגמר ומקני, אבל קנין צעי דכשכותב כן בשטר הוי כמו קנין, ואף אם לא נכתב במקום שנהגו לכתוב, וכתב משם הנמוק"י פ' המקבל דלא מהני תנאה אלא דוקא בקרקע ומשום תנאי צ"ד ולגצי שידוכין דליכא תנאי צ"ד צעינן קנין או שטר, הרי דסובר גם כן דרך צהך דאם אוציר תקנו ולא בדבר אחר. אולם דצידו

The Imrai Binah also assumes that one should not follow the ruling of the Ritva against "practically all the other Rishonim", unlike the opinions of the Nesivos and the Chasam Sofer.

אמרי בינה הלוואה סימן לט
גם האמרי בינה תמה על מה שסמכו הנתיבות המשפט והחתם סופר על דברי הריטב"א נגד "כמעט כל הראשונים". וגם עליו יש לתמוה לכאן', דהא החתם סופר ביאר בהדיא לפי שיטתו את דברי הראשונים שהעמידו את דברי רב חמא כשהתנה, ודלא פליגי על הריטב"א בזה כ"ל.

ויהבנא אדעתי האי עובדא דדוד וויי שנבער"ק, ודכירנא שמהר"ן מאיגר כתב דסימני כליו וסימני גופו בהדי הדדי מהני, אע"פ דחד לא מהני, וכתב שכך מצא כתוב בספר אחד ושמו מתות¹⁴, ואותו הספר לא ראיתי מימי. והכא בעובדא דידן איכא הוכחות טובא שהיה ר' אליעזר הי"ד נהרג, כיון שהיה בודאי על אותו דרך, ואמרו סימני טובא בגופו ובכליו. ונראה דיש לסמוך על כל הני סימנים להתירה לשוק מטעמא דפרישית¹⁵, נאם הק' יעקב ווייל.

סימן פ

רב טוב לאהובי הדיינים הנ"ר וייבש ואהו' הנ"ר שמואל בר' אליקים הכהן. מה זה אשר מששתם את [כל כלי ובידי אין לחם ושמלה]¹, ובשביל השלום אחוה את דעי, אכן דין תורה לא ידענא. טענת ראובן ותשובת שמעון ארוכות וקצרות, ארוכות בדברים, וקצרות שלא² פירשו דבריהם, והדברים סתומים, וצריך אני לחזור על כל צדדיו ולבאר דבריהם³. ראובן טען איך שמעון היה⁴ חייב לו ג' מאות זהובים, ק"ן נתן במזומן, ק"ן⁵ נתן בחוב של גוי, ופ' זהובים נפרעים לו מן הגוי, ועדיין חסר לו ע' זהובים מאותן ק"ן זהובים. ובשעה שנתן לו שמעון החוב אמר ראובן לשמעון, תן לי מזומנים, לא ניחא לי בהחוב, ואמר⁶ לו בלשון אשכנז, איך וויל דיר גואט זיין בור דש קרן, ר"ל אהיה טוב לך עבור הקרן. השיב שמעון, שאמר לו בלשון זה בל"א, דוא בדפשוט קיין זורג האבן, דש קרן אישט גוויש. ר"ל אינך צריך לידאג והקרן הוא בטוח.

נראה לע"ד, לפי דברי שמעון שלא אמר לו אלא דש קרן אישט גוויש⁷, אין בלשון זה לשון ערבות⁸, ואם ישבע שמעון שלא דבר אלא כדברים האלה בל"א, דו בדפשוט קיין זורג האבן דש קרן אישט גוויש, ר"ל אינך צריך לידאג הקרן הוא בטוח, אז הוא פטור מראובן, רק שהאמת כך, שהחוב היה בטוח בעת ההיא. אבל אם לא היה החוב בטוח בעת ההיא, אז⁹ שמעון חייב לפרוע לראובן, כיון דראובן קסמך על שמעון¹⁰, מידי דהוה אמראה דינר לשולחני ונמצא רע, פ' הגוזל קמא [ב"ק צט. ב].

One who gave his word to another that a certain non-Jewish debt is secure, and this turned out to be false [at the time that he had given his word], is liable for the losses that he caused, similar to the rule of the money changer who erred in his assessment. This would imply that his liability is as a mazik, as the gemara clearly considers the money changer a "garmi" – which is a type of mazik.

שו"ת מהר"י ווייל סימן פ' מי שהבטיח את חברו בדבר וחבירו סמך עליו ונפסד בזה ונמצא שלא היו דברי המבטיח נכונים בעת ההבטחה (לאפוקי כשנשתנה המצב אחר כך), פסק המהר"י ווייל שחייב ודימה דבר זה למראה דינר לשולחני. לכאורה משמע שטעם החיוב הוא מטעם מוזק ודינא דגרמי, וכדאיתא בגמרא בהדיא בבבא קמא דף ק. בד"ק מראה דינר לשולחני.

חושן משפט סימן קכט

קלה

קצות החושן

רש"ס סוף פרק גט פשוט [ב"ב קע"ג ע"ב ב"ד"ה גמר ומשעבד בלז שלם, ושלוחמה ערבר קא ענד מלוה כאלו הוא ענמו הלוה, עכ"ל. וכיון דלומר כל מי שיחננד, אינו שלוחה, דל"כ היה אסור במודר הנאה. וזה שכתב הש"ך, דדמי לאומר כל הון אינו מפקיד, דמותר במודר הנאה (ו)משום דאינו שלוחה. ואע"ג דהתם חייב לשלם, ערב אינו מתחייב בדבור משום דהו"ל אסמכתא, ובעינן דוקא שלוחה. ואפי"ו אומר הריני ערב קבלן, לא דמי לאומר הריני משלם דמתחייב בדבור גרידא וכדעת הרמב"ם וכו"ע. נסמין מ' דלדס יכול לחייב עצמו, אבל ערב קבלן נמי דרך תנאי הוא, דהא אס ט' נכסיו דלדס ללוה נפרע מהלוה חמילה. ועוד, דזה הלשון אינו נכנס עגורו ערב קבלן, אינו קבלן ממש, וערב קבלן היינו דוקא תן לו ואני אמן, אבל כותב הריני ערב קבלן אינו אלא ערב סהם, וממ"ש צטור [סעיף י"ט-כ"ג], ועיין ש"ך ס"ק ל"ו. וכיון דבערב דהאי ענין ציווי הערב, וזה (ד)לא הוא ציווי משטרי במודר הנאה, אע"ג דשם נמחייב לשלם דמתחייב בדבור, אבל ערב דהוי דרך תנאי ואסמכתא ועיין ש"ך י"ש סימן מ' [סק"ד], ענין ציווי ושלוחה וכמ"ש רש"ס, וכל המלוה אינו מפקיד אין לשון שלוחה וציווי, וזה צדוק.

והפ"ו לא קשה מאי אשכחן יכו יעשרנו המלך, דהא הש"ך לשיטתו דהוא חייב לשלם באומר כל הון ומשום דמתחייב בדבור, וכן במשטרי, אבל שלוחה לא הוי, ובערב ענין שלוחה, ודכיון דהוי דרך תנאי אס לא יהיה ללוה לשלם, לא מהני חיובו בדבור ומורהרש"ם דהכי ראייה דחייב לשלם מאיש אשר יכנו יעשרנו המלך, היינו דס"ל כשיטת

קצות החושן

הט"ו [הג"ל] בזה, ודעתו נמי שם צ"ד [סימן רכ"א סק"ל] דהא נהא תלוי, דהיכא דהוא חייב לשלם, על כרחק שלוחה דידיה הוא, ומנה העלה צ"ו שם דכל הון אינו מפקיד אינו חייב לשלם, דאס היה חייב לשלם הו"ל שלוחה, וזה הוא נמי שיטת מוהרש"ם, וא"כ שפיר מוכח לה מאיש אשר יכנו דהוי שלוחה וממילא הוי ערב. אבל הש"ך לשיטתו דס"ל דחייב לשלם ואפי"ו אינו שלוחה, וא"כ מאיש אשר כו' לאו ראייה, דהא חייב לשלם ואפי"ו שלוחה לא הוי, וא"כ בערב לא מהני כמו לענין מודר הנאה דלא הוי לשון שלוחה, ובערב דהאי ענין שלוחה וציווי וכמו שכתבנו.

גם בזה נראה כדברי הש"ך דכל הון אינו מפקיד חייב לשלם ושלוחה לא הוי, והא דמבואר מדברי (הרמב"ם) [הר"ן] פס"ד דנדרים [מ"ב ע"א ב"ד"ה ובא] דאינו חייב לשלם, היינו משום דהרש"א והרמב"ן [הובאו במגיד משנה פ"א ממכירה ה"ט"ו] מולקיס על הרמב"ם [שם], וסנידי להו דאין אלס מתחייב עצמו בדברים בלי קנין, וכן נראה דעת הר"ן [בחוברת ס"א ע"א מדפי הרי"ף], וכיון דאינו שלוחה וציווי שלו, אינו מתחייב בדברים בעלמא. אבל הש"ך לשיטתו, דהעלה בסמ"מ מ' [ע"י"ש סק"ד] כדברי הרמב"ם דהיכא דמתחייב עצמו בלי שום תנאי יכול לחייב עצמו בדברים היכא דליכא טענת השטאה והשבעה, וכו' נראה דליכא טענת השטאה והשבעה, ומש"ה אפילו בלא אחס עדי מתחייב.

אמנם לפי מה שכתבנו נסמין מ' [סק"א] דאפילו לדעת הרמב"ם אינו מתחייב בלל בדברים אלא דרך הודאה, דאדיתא קנין, וגם ענין דוקא אחס עדי, א"כ כל הון אינו מפקיד, אס אינו שלוחה וציווי שלו, לא מתחייב בדבור בעלמא, ודו"ק.

ב יאמר להם בשעת מתן מעות הלוהו ואני ערב נשתעבד הערב ואינו צריך קנין הגה יואפילו לא נתערב צדדיא רק שאומר למלוה להלוות ללוה [ב] (כ) כי צטוח הוא ועשאו על פיו והיה שקר חייב לשלם לו דהוי כאלו נתערב לו. וכן אם בית דין עשו אותו ערב נשתעבד אף על פי שלא קנו מידו כגון שהיו בית דין רוצים לגבות מהלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם הואיל ויש לו הנאה שהאמינוהו בית דין באותה הנאה שעבד עצמו.

ג יאם על פיו החזיר שטר או משכון הוה ליה ערב בשעת מתן מעות. הגה וכן יאס פטר הלוה על פי הערב הוי ליה כערב בשעת מתן מעות חייב אומרים דאס היו לערב (א) מעות של לוח צדו בשעה שערב נשתעבד בכל ענין.

ד ערב היוצא לאחר חיתום שטרות דהיינו לאחר שחתמו העדים בשטר כתב ואני ערב ויכר שכתב ידו הוא זה או שהעדים מעידים עליו יש "אומרים שמשעבד בלא קנין לגבות ממנו מבני חורין וי"א שאינו משעבד אלא בקנין [א] יאולהרמב"ם אפילו ערב היוצא (ז) קודם חיתום שטרות צריך קנין כל שלא נכנס ערב אלא לאחר מתן מעות.

האחר כל הון אינו מפקיד א"כ חייב לשלם

ציונים ומקורות. ד. שם נמכ"ס פכ"ה ממלוה דין ב'. ה. מהרי"ו נמשטה פי פ'. ד"מ שם. ו. מרדכי סוף פרק גט פשוט בבא בתרא סי' תרנ"ב. ד"מ שם. ז. ר"כ המדלי פקח אחוה כן בי"מ סי' של"ד ומסופי פקח המקבל בי"מ ק"יב ע"א ד"ה חזרו ומשנת השב"ס ח"א סי' אף ט"ו. ד"מ שם. ח. מהרי"ו נמשטה פי ל'. ד"מ שם. ט. טור ספי"ג ג' נסס הרא"ד מובא בש"מ"ק בי"ב קע"ו ע"א ד"ה אמר רב יהודה והמבין שם קע"ו ע"ב ד"ה נראה. י. שם בטור נסס הרמ"ה בי"ב פי"ו סי' קנ"ד. יא. ר"כ המדלי נמשטה פכ"ו ממלוה ד"א.

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(ג) כי בטוח הוא. והש"ך [סק"ן] כתב דצריך לומר לו חזי דעלך קא סמיכנא או שיש הוכחה שסומך עליו. ועוד כתב, דאם הוא שותפו ובקי בו וטעה, פטור, ועיין ביאורים [סק"ב] הטעם. ואם העני אח"כ ודאי פטור. [סמ"ע סק"ן]. הי"ע עיין ביאורים [שם] בדמקום שחייב, הוא רק מטעם גרמי ולא מטעם ערב, וגם באם רק אם בנו חייב לשלם.

(ג) מעות ש' א"ה בידו. הש"ך [סק"ן] חולק, וכן עיקר, ואפילו היו המעות הלוואה עצמו בידו, דהלוואה להוצאה ניתנה. אור"ח

משפט האורים - ביאורים

[ב] כי בטוח הוא. עיין ש"ך ס"ק ז'. ומשמע דאין בזה חיובו [מ]טעם ערבות רק [מ]ד"ן גרמי, ונפק"מ למאן דפטור צדדי דגרמי נמת, דס"ל דדיני דגרמי הוא רק קנס ולא קנסו בנו אחריו כמבואר בסמ"מ (ש"ס) [שפ"ו בש"ך סק"א].

ומ"ש הש"ך דאס הוא צקי כגון שומך דפטור. הטעם, דהוי כמו מלאה דיגר לשולחני דאומן פטור דהוי אונס, וה"ה צדדי הוי כמו אומן דפטור מטעם אונס. ובש"ך ס"ק ח' יש טענת סופר וז"ל, וזה לא ידע תשוב כאונס ופטור.

חיות דין חייב האחר בחו"ט הו"א

שולחן ערוך חו"מ קכט סעיף ב' הבלכות ערב פסק הרמ"א את דינו של המהר"ו וי"ל, ומשמעות דבריו שחיובו הוא מדין ערבות.

The Rema cites the ruling of the Mahari Veil in the laws of Arvus, and clearly implies that the reason he is liable is "it is as if he is a guarantor."

מחר ולא אחר שישלם כשנתיב הסחורה י"ל שחייב לשלם כי נראה שהחייב לשלם תיכף כשישלח לו הסחורה אף מרס שתיב לידו והוי כאומר תן מנה לפלוני ואשלם לך שחייב מדיון ערכ כדאיחא בקדושין (דף ו') ואקלר בזה ולא דמי לג"ד דבג"ד כתב לו שישלם ע"י ג"ג הרי כתב מפורש שישלם כשנתיב הסחורה לידו ולא חטיק על דעתו שאירע דבר כזה ועדיין ל"פ בזה דהרש"ם ואקלר:]

סימן רכ"ב.

דאף דשם איירי בפועל ולא בקבלן. מ"מ כיון שהטעם שם שכלל שכר יכול לחזור בו אף בדבר האבד אס כן אף בקבלנות יכול לחזור בו. כן נראה דעתו דהא הכא השליח הוי בקבלן. אכן לעג"ד לא דמי להדרי. כי הטעם שא"י לחזור בדבר האבד הוא בשביל שאם לא נשכר לו זה היה מואל פועל אחר וזה שייך בשכר אבל בחנם אינו מלוי להשיג. וגם דלא מיקרי דבר האבד כיון שרואה לעשות בשכר וכמ"ש הש"ך שם. משא"כ בקבלן דהוי קנין גמור לדעת רוב הפוסקים וא"י לחזור בו. א"כ אין חילוק בין בחנם לבשכר. ועפ"י נראה לישב מה שקשה על הרמ"א שהביא דברי מהרי"ק שפועל בחנם יכול לחזור ולא הביא דברי מה"א ר"פ השואל שכתב שם דאף ששאל לו בחנם א"י לחזור בו. אבל לפמש"ל א"ש דהג"א איירי בקבלן והרמ"א איירי בפועל. אבל ז"א דהג"א שם כתב דבדבר שאינו אבוד יכול לחזור בו. וא"כ אף אי נימא דאיירי בקבלן מ"מ הרי ס"ל דאף קבלן יכול לחזור בו וכמ"ש קתה פוסקים ע' מחנה אפרים ה' שזירות פועלים ס' ה'. וא"כ הוי דין אחד לפועל ולקבלן בפרט זה. אכן בלא"ה נראה עיקר כהג"א דפועל בחנם דיו כמו בשכר. גם במהרי"ק שם נראה שדעתו נוטה שאין יכול לחזור בו ע"ש וכ"כ המח"א הש"פ ס' ו' שהעיקר שאין חילוק בין פועל בשכר לפועל בחנם. ועוד נראה בישוב דהג"א הגיל דשם איירי שעדיין לא החמיל במלאכתו ולזה כתב דבדבר שאינו אבוד יכול לחזור בו ודאף קבלן יכול לחזור בו דכל זמן שלא החמיל במלאכתו כ"ע מודו שיכול לחזור. בו:

ובישוב קושיא הנתיבות שם למה פטור השליח שלא קנה הסחורה להשתלו נראה דהא אפשר כשהיה קונה הסחורה היתה נטרפת או עבכת והיה לו הפסד ואף שהוא רק מיעוט מ"מ בממונה ל"א בטר רובא ואף דאמרינן ב"מ (ד' ק') דמ"י למימר דהוי מייקיים ביה גם את הארי גם את הרוכ הכה עבדך ואף דהוי רק מיעוטא. י"ל דשאר התם שהיה הפסד בגוף הדבר ששינה בו והוי כמזיק בידים. אבל הכא דהוי רק מניעת הרייוח לא שייך זה דהא לריך שיעבור עכ"פ איזה זמן בין קנין למכירה ובהך דב"מ (דף ע"ג) דמשמע מלשון קתה ראשונים שאם היה הרייוח ברור אזי חייב לשלם אף בלא התנה נראה דשם איירי שהיה יכל למכור טיבא וכמ"ש תהו"ש דבזולשפט היו הרבה קונים והרבה מוכרים והעיקר נראה בזה דבאמת פטור בכה"ג וכמפורש במוספתא שהזמן לחזירו מעות לקנות ולא קנה אין לו עליו אלא תרעומת והובא להלכה ביו"ד ס"ס קע"ז ובח"מ ס"ס קפ"ג ואף שכתב הנתיבות ס' קפ"ג וכו' ש"ז והח"מ ח"מ ס' קע"ח שחייב לשלם מ"מ לעג"ד ז"א להלכה כי בכל הראשונים לא נמלא מפורש שחייב והיינו משום דאף שרואים שמי שקנה סחורה זו הרויח מ"מ אפשר שגל זה היה אבד או נשרף וכמש"ל וכו"ה פסקות הש"ס ב"מ (דף ע"ג) ולזה גבי אס אויביר ולא אבדיר לריך להפנות דבלא"ה אמרינן שאפשר שהיה נפסד מה שהיה זורע. והשער משפט ס' ס"א סק"ב נתקשה מאד דאם אויביר שרריך להפנות והתוספתא שאם השליח לא קנה פטור וגבי פועל קי"ל שאם שכרו כשה"ב וחזר בו חייב הבעה"ב לשלם שכרו כי הפסידו בזה ששכרו לא להשכיר א"ע לאחר וכן קי"ל בסי' ת"כ ס"א דהיכא דהדקיה באגרוגא ולא עשה מלאכה חייב משום שבת ונשאר ב"ע אבל לפמש"ל א"ש ב"מ שדאמת כל מבטל כיון של חזירו פטור אף כשעשאו שליח בקבלנות דמ"מ שמה היה מפסיד אבל בפועל דחזיקן שהיה כל היום בריא והיה יכול לעשות מלאכתו וגם היו מלויים שוכרים א"כ הוי ברי הויקא וכן בהדקיה באגרוגא. והנה אף שא"י כדאי לחלוק על הנתיבות והח"מ מ"מ כיון שפסקות דברי הש"ס וראשונים הם שפטור מלשלם וגם כי השער משפט נשאר ב"ע בזה נראה ברור שאין לחייב לשלם:

והנה בג"ד נראה שאם נתן כסף לשלוחו שיבטיח בידו באחריות ולא עשה שליחומו י"ל שחייב לשלם כי בזה

ועיד נתן אחד כסף לחבירו על הבטחת בידו באחריות משפיעה כי האיש הלז ממונה מחברת האחריות ונתן לו מקלט ממה שלריך לזה והממונה הבעתו שימתין לו אם השאר והאיש הלז שכה לכתוב קבלת הכסף הנ"ל בפנקס כחוק והביט נשרף ואינו יכול לגבות כסף האחריות לפי שלא נכתב בפנקס ותובע מהממונה הנ"ל על שגרס לו הפסד ומפן כח"ר לדעת דעתי בזה. הגה אף אי נימא דשכחה הוי פשיעה ע' אריה ס' ק"ח ומג"א שם ויוד' ס' רל"ב ס"ב וכו"מ ס' רל"א ס"ו או שבמיר' לא כתבם בפנקס מ"מ אין זה מפסיד דהא לא גרס לו שום היזק רק מניעת הרייוח כי השפיעה לא נעשתה על ידו ורק שגרס לו מניעה מלקחת משלומים בעד הפסד השפיעה והרי המבטל כיסו של חבירו פטור והכא גרע ממבטל כיסו דהא לא עשה דבר במזמן של חבירו ולא בגופו ורק שהיה יכול לעשות דבר שע"ז היה לוקח במזמת האחריות משלומי בידו ולא עשה זה. ולכאורה יש לדון בזה מלך חיוב שמירה כי הממונה בודאי מרבל שכר עבור נתינו וא"כ הו"ל פשיעה במלאכתו וקי"ל דבאומרים חייבים אף על היזק שלא עשו בידים ולא גרמו כלל ונעשה רק ע"י שלא עשו מלאכתם ומלוינו במכות (דף ג') שעדים זוממין משלמין אף עבור ביטול כיסו של חבירו יעו"ש ששמים כמה שזה לתת בעד הלואה לשנה אכן לבד שבגוף דבר יש לדון הנה בג"ד הממונה מקבל שכרו מן החברה ולא מן האנשים הבאים להבטיח נכסיהם וא"כ אינו שומר שלו רק שומר של החברה:

אכן יש לדון מהא דאיחא ב"מ (דף ע"ג) שאם נתן כסף לחבירו שיקנה לו יין בזול ולא לקח לריך לשלם לו מה שהיה יכול להרויח הרי דבכה"ג חייב אף במבטל כיסו ואף דבש"ס איחא שם דהוי אסמכתא וגם כתבו תהו"ש שם דאיירי בהתנה מ"מ כתבו שם כמה ראשונים דהיכא שהיה הרייוח ברור לריך לשלם ע"ש בשמ"ק וברי"ב"א וכן קי"ל בח"מ ס' קפ"ג וע"ש בנתיבות סק"א ובח"מ ח"מ ס' קע"ח. והנה הש"ך בסי' ש"ז סק"ה כתב דהיכא שהפועל שינה מכפי המדובר וי"י נפסדה הפעולה ולא היה שכה כ"כ כפי שהיה אס היה עושה כלווי בעליו פטור הפועל מלשלם ע"ש. וע"ז הקשה בנתיבות שם דהא פועל חייב אף במבטל כיסו של בעליו ולעג"ד דקין דברי הש"ך דשם איירי שתיכף בהתחלת הפעולה שינה מדברי הבעלים וא"כ לא נעשה שלוחו כלל דהא פועל ושומר לריכים קנין בכסף או במשיכה או בהתחלת פעולה עכ"פ שנתחייבו בהפסד שיוגרים ע"י שלא ישמרו כראוי או ששינו מכפי שגמחו אבל היכא שתיכף עשה בשינוי הרי הוא עושה ע"ד עגמו ולא ע"ד בעליו וה"ז כמו איש אחר שנלכד במלאכתו עדיין וע' בסי' קפ"ג ס"ב לעג"ד דאיירי שם שלא החמיל בנתיבות סק"א שכתב הטעם משום שיכול לחזור בו השליח אבל בסי' ש"ז איירי בקבלן שא"י לחזור בו. ועוד נראה דכיון שם הפסד בזה הוי כדבר האבד שאינו יכול לחזור בו:

ובנתיבות שם כתב הטעם דכיון דהוי שליח בחנם יכול לחזור בו כדקיי"ל ב"מ ע"ג ס"ה. ונראה כוונתו

Divrai Malkiel rejects the opinion of the Nesivos and Chasam Sofer, ruling that an agent who did not perform is not liable. However, he suggests that the reason the *Rishonim* do not hold him accountable is because we do not know whether the profit would have been realized even had he bought it, because perhaps it would have been lost or stolen. Whereas, if the loss of revenue is absolutely certain, he suggests that the agent would indeed be liable.

לדעת אחרים כי הלא לא הכנה שהסופר ישי עלונו רק על
 הגם שיוכשר לדעת המסדר רק לזה להסופר שיכתוב הרבה גיטין
 ואח"כ עד שיוכשר אחד לדעת המסדר ואז תפסק שליחותו
 ואח"כ הרי הוא שליח גם על הגיטין שנפסלים וברירה שידן רק
 היבא שתולה זוויז ושליומותו לסופר דברך שמתברר אח"כ .
 אבל בר"ד שושפו שליח טכ"פ רק אומר שכשיכתוב גט שיוכשר
 לדעת המסדר אזי תפסק שליחותו ולא יכתוב עוד גט אחר
 אי"כ אין כאן ברירה וע' נו"כ מ"ק סי' י"א. רק יש לדון מלד
 שהסופר מסופק אם יוכשר הגט ולזה כוונתו לשמו ולשמה הוי
 רק על הספק וכבר דברו בזה האחרונים ע' ג"פ וג"מ בזה
 ובפשוטו נראה דא"כ יקשה בכל הקרבנות דהא השמיטה והקבלה
 לשם זבח היא רק על הספק דהא אפשר שיפסל קודם זריקה
 או יספוך דמו וז"ל דכיון שט"פ רוב אין מזדמן פסול או שפיכת
 הדם קודם זריקה לזה אין עולה כלל על רעיונו ספק בזה
 ושוחטו ומקבל הדם לשמה -לי שום הרהור ספק וכן בר"ד הרי
 סופר רגיל לא שכיחא שידמן לו טעות שיופסל הגט ולזה
 כותבו לשמה בלי שום גז ספק ומסדרותי הסכרת לקלר ואשר
 הקשה למה לא הזכרתי גבי עושה שליח שלא בפניו שומר
 טוב שיעשה השליחות גם בכתב כמ"ש באחרונים . הנה זה
 מבוחר בע"ה בחיבורי מ"א סי' פ"ח פ"ט ע"ש בסוף הסימן
 והבאתי זה בח"ד ר"ס קנ"ו ובסוף הסימן באורך וכן בביאורי
 שם סק"י רמזתי לשם ורק בחיבורי שם כתבתי את האופן
 היומר קלר לפי שטעם מלמחה הוא שעה"ד גדול . וע"ד שהקשה
 למה כתבתי שם שטעם שליחות כל הנמלאים בעיר פלונית
 ולא שטעם את כל ישראל ויכלו לחמוס גם העדים שאומר
 לשיניהם ע"ש בביאורי סק"ג . הכוונה כי כל ישראל הוא כהפלת
 ויהי בעיני המגיש . כגומא בעלמא וכמפלגי דבריהם . ומ"מ אם
 אחר כל ישראל שפיר דמי . וע"ד מש"ש שלא לכתוב שם אביה
 כדי שלא יפסל הגט והקשה דהא האחרונים כתבו שאף ע"י
 שליח לר"ך לכתוב שם אביה ואם יש ספק יכתבו שני גיטין .
 הנה הבאתי שם בסק"א דברי האחרונים רק דבר"ד דליידי
 שכותבים הגט במקום שאין מכירים אביה יש לתוס אולי יש
 שינוי בשמו שאין יודעים בו ולא שייכא התקנה לכתוב שני גיטין :

ליכא חשש טעיה נפסד . אבל עדיין יש לחלק דדוקא היכא
 שהריווח ברור בשעת שליחות . אבל הכא לא היה ידוע אם
 יתקף הבית ורק טעה אירע שגשק . אך נראה שא"כ בזה ברי
 הויכא בשעת מעשה רק כל שהיוצק בא ע"י פשיעתו וכמו
 בשומר שחייב בגניבה ואבירה ודמי למי ששכר אחד שיעה כרים
 וכסחות מתח כליו ששש שיפלו וישברו והשליח לא הריח הכרים
 והכסחות ונשברו הכלים נראה שחייב כיון . שתיקף פעולתו
 הימה להליל מהפסד זה . אכן בר"ד שאינו שליח שלו רק שליח
 של חברת האחריות יודה שאין למייבו בזה . ואף לפמש"ל דאף
 בשליח בנכס חייב מ"מ אינו שלוחו כלל . ועדיין יש לדון בזה
 דאף דהוי שליח המבנה מ"מ נעשה גם שלוחו וכה"כ ק"ת
 פוסקים לענין מכירה מ"מ נראה דז"א . ואקלר בזה באשר
 בר"ד נתן לו רק מקלט מעות והמותר הבטיח שיחן עבדו
 פשוט שפטור כי הרי היה יכול לחזור בו מההלוואה כל זמן
 שלא נכתב הבית בפנקסו ואף שהיה לר"ך להודיעו שחזר בו
 מ"מ אין למייבו בשביל זה כיון שאינו נתון לו שכר בעד שליחותו
 ובמקלט הכסף שנתן לו לא נמחייב להלוות לו השאר לזה
 לעג"ד פטור האיש הזה מלשלם :

סימן רבג .

ע"ד שהקשה בחיבורי ח"ד סי' קי"ט מדוע הלכתי לקדש
 שנית דאף שהט"ב חטא שסדר הקדושין מ"מ מה חטאו
 הווג להבזותם להר"ך קדושין שנית ואם מטום הדינים התלויים
 בזה הלא אפשר לעשות גב"ע ולמקרה אם נעשה כדן . הנה
 באמת חטאו גם הווג שהלא הט"ב לא סידר קדושין רק בהסכמת
 ולווי הווג ואבותם כדי שלא ישלמו להרב את המגיע לו ועוד כי
 אם יעשו גב"ע יהי זה בזיון יותר גדול לעשות מקירה
 ודרישה בר"ד . משא"כ כשיקדש שנית בלינעא לפני עדים .
 וע"ד מש"ש שגול הברכה מהרב והקשה כ"ת דהא הברכה
 שייכת להמתן והרב מולאו כדקיי"ל באה"ע סי' ל"ד לדעתי כיון
 שכבר רגו שהרב מברך ברכה זו וכל רב מתקבל אדעתא
 דמנהגא שהברכה שייכת לו אי"כ ודאי שהמברך בלא רשות הרב
 הוא גזול מלזה זו ואף אי נימא שהברכה היא בשליחת המתן
 מ"מ ודאי דבבזיר מלזה ושלית מלזה הוא :

וע"ד מ"ש בסי' קי"ו שיאמר כתוב גט לגרש בו את אשתי
 עד שיוכשר לדעת הרב המסדרו . והקשה כבודו דהנה
 הפוסקים העירו בזה מהשש ברירה רק דבנוסח שכתב"ג
 שאומר מקודם כתוב גט לאשתי ואח"כ אומר שיכתוב עד
 מאה נמלא שאם כותב רק גט אחד אין בו חשש ברירה ועכ"ל
 כן דאלת"ה למה כתבו האחרונים שאם נמלא פסול בראשון
 יחזור הבעל ויזוה לסופר אם הבעל בעירו דמה תקנה היא זו
 דהא מ"מ יש חשש ברירה אם הוכשר גט ראשון אבל בלשון
 שכתב"ג ש"כ שרייב איין גט אדר אפולע גיטין ביז הונדערט
 גיטין ביז איינער וועט כשר ווערין וכו' מבוחר שגם גט ראשון
 נכלל בזווי ולכתוב עד מאה גיטין . והגם מקושר כתב שם שגם
 גט הראשון הוי בכלל חשש ברירה כמו שארי גיטין . ומה
 שהקשה כבודו למה תקנו שאם הבעל בעיר יחזור ויזוה ולא
 חששו לגט ראשון . זה לק"מ דהא בש"ע שם אימא שאם הבעל
 הולך מן העיר אזי יאמר שיכתבו עד מאה גיטין מ"מ אם נפסל
 הגט ומזמן שהבעל עודנו בעיר יזוה שנית . ולזה כתבו הג"פ
 וע"פ שם שלא יאמר בפעם שנית עד מאה גיטין דא"כ גם
 פמה יש חשש ברירה והיינו משום דגם בגט ראשון יש חשש
 ברירה . וממילא לפ"ז לק"מ על דבריו דבכל גוונא יש חשש
 ברירה בגט ראשון וכיון שהולך לדרבו לר"ך לסמוך על מסקנת
 הטופקים שמשקיף הדין אין בזה חשש ברירה וכדקיי"ל בסי'
 קי"ב ובסי"ג . והנה אין לי פנאי להאריך בזה ובפרט שכבר
 האירו בזה האחרונים אך בפשוטו נראה דזה לא הוי מלזה

וע"ד מ"ש בביאורי אות ל"א שהשליח יכול להמתן בנתינתו
 תנאי שירלה . והקשה כבודו הא מפורש ברמב"ם ובש"ע
 סי' ל"ה שאם פשה שליח לקדש אשה וקדשה על תנאי אינה
 מקודשת דהוי שינוי בשליחותו . הנה בע"ה לא נעלם זה ממני
 אז רק כתבתי שם דלא הוי שינוי לפי שכונתו שהוא חוזר
 משליחותו על תנאי רק קלרתי בזה כי באופן זה היה לר"ך לפרש
 בעת הגמינה שהוא חוזר משליחותו על תנאי זה דהא ודאי
 שמעיקר הדין יכול לחזור משליחותו רק שיש בזה איסור כיון
 שכבר התחיל במלאכתו וקיבל הגט ובמש"ש בסק"ג ורק
 בר"ד שטעשה זה לסובת הבעל אמרין דודאי ניחא זה להמשלח
 וממילא י"ל דגם צדוק התנאי ניחא ליה ובפרט למ"ש המל"מ
 בפ"א מה"א ה"כ לל"ד ש"ל שאם אח"כ גילה המשלח דעתו
 דניחא ליה לא מיקרי שינוי וכה"כ קי"ל בכלך אלל יפות רק
 דבקדושין (דף ר"ב) אמרין דבקדושין סליגן באומר משום
 כיסופא פ"ט ומכ"ש בר"ד דודאי ניחא ליה בזה . ועוד דכיון
 שהתנאי תלוי בדעתו כי הברירה בידו שלא לבא לביטול במשך
 שהוגבל בתנאו אין זה שינוי דהא דעתו לו עבד לו וגם
 בקדושין יש לל"ד דבכה"כ לא ליהוי שינוי . אך יש לחלק
 בין לקרובה ובין לרמוקה כי אפשר רוזה לקרובה סיבא ומ"מ
 איני קובע זה להוריות למעשה . כי באמת יש לפקפק בזה
 הרבה . וגם י"ל שלא תשאו שליח באופן שיחזור משליחותו על
 תנאי ולזה כתבתי שם בפנים שיאמר בפירוש שנתון רשות
 להסיל תנאי בשליחותו מ"מ ולא הוכרתי כלל שאפשר בלפני
 זה וכן אני מגלה דעתי כעם שלא יאמרו על מש"ש בביאורי
 דלא הוי שינוי

וע"ד מ"ש בסי' קי"ו שיאמר כתוב גט לגרש בו את אשתי
 עד שיוכשר לדעת הרב המסדרו . והקשה כבודו דהנה
 הפוסקים העירו בזה מהשש ברירה רק דבנוסח שכתב"ג
 שאומר מקודם כתוב גט לאשתי ואח"כ אומר שיכתוב עד
 מאה נמלא שאם כותב רק גט אחד אין בו חשש ברירה ועכ"ל
 כן דאלת"ה למה כתבו האחרונים שאם נמלא פסול בראשון
 יחזור הבעל ויזוה לסופר אם הבעל בעירו דמה תקנה היא זו
 דהא מ"מ יש חשש ברירה אם הוכשר גט ראשון אבל בלשון
 שכתב"ג ש"כ שרייב איין גט אדר אפולע גיטין ביז הונדערט
 גיטין ביז איינער וועט כשר ווערין וכו' מבוחר שגם גט ראשון
 נכלל בזווי ולכתוב עד מאה גיטין . והגם מקושר כתב שם שגם
 גט הראשון הוי בכלל חשש ברירה כמו שארי גיטין . ומה
 שהקשה כבודו למה תקנו שאם הבעל בעיר יחזור ויזוה ולא
 חששו לגט ראשון . זה לק"מ דהא בש"ע שם אימא שאם הבעל
 הולך מן העיר אזי יאמר שיכתבו עד מאה גיטין מ"מ אם נפסל
 הגט ומזמן שהבעל עודנו בעיר יזוה שנית . ולזה כתבו הג"פ
 וע"פ שם שלא יאמר בפעם שנית עד מאה גיטין דא"כ גם
 פמה יש חשש ברירה והיינו משום דגם בגט ראשון יש חשש
 ברירה . וממילא לפ"ז לק"מ על דבריו דבכל גוונא יש חשש
 ברירה בגט ראשון וכיון שהולך לדרבו לר"ך לסמוך על מסקנת
 הטופקים שמשקיף הדין אין בזה חשש ברירה וכדקיי"ל בסי'
 קי"ב ובסי"ג . והנה אין לי פנאי להאריך בזה ובפרט שכבר
 האירו בזה האחרונים אך בפשוטו נראה דזה לא הוי מלזה

לחקן עוד אלא שה" סבור שהוא דינר טוב ולא עלה בלגו שימחק לשלם כלל אך דלמאן דדאין דדיג חייב לשלם מתורת מו"ק דכיון שזודע בעלמנו שאינו בקי לא הי' לו לקבל עליו לראות ולהפסיד את חבירו אך למאן דלא דאין דדיג ודאי דא"ל לחייבו כלל מתורת ערבות דזה אסמכתא גמורה דודאי אילו ידע שילמדך לשלם בנכס לא הי' מקבל עליו לראות אמנם כיון בהדיוט שאינו בקי אבל באומן בשכר דבעלמא משימה חייב משום כיון דמקבל שכר לר"ך לדקוק ביומא וראוי שלא דקדק כ"כ מדעשה וא"כ מתחלה כשקבל עליו לראות נכס ע"מ לדקדק היטב כיון דאומן הוא ובקי בכך ודאי יכול לדקדק היטב אם ירצה כמו שם בסמכתא מדתא דהי' יכול לדקדק היטב להיות בקי בה כיון דאומן הוא וכשקבל שכר לראות המטבע ודאי קיבל עליו לדקדק היטב וצדו לעשות כן ולא הי' בא לידי משלומין וא"כ כשלא דקדק קרוב לפשיעה הוא אלא והוי ממש דומיא דהא אוביר ולא אהבד דנכס ע"מ כן שבאם לא ידקדק דינא הוא שיטלם מתורת ערבות כמיש הבש"י: ה"ל דכה"ג לאו אסמכתא היא וא"כ ממילא מיושבת קושימי ה"ל דבאומן בשכר אין חובו משום דדיג דהוי רק דרבנן אלא חובו מדאורייתא מתורת ערבות ולכך חייב גם בש"י: כל שהוא אנוס קרוב לפשיעה כמו טבח אומן שקלקל כיון דחייבו מדאורייתא ואמנם לפי"ז אף דבהדיוט א"כ אין דישות בש"י שם אם ל"ל מ"ז דקסמיכא על"ך היינו משום בהדיוט חייבו מוד"ג משום דהויק בפשיעתו שלא הי' לו לראות כיון שאינו בקי לכך ס"ל להאי דיעה דא"ל"ל חוי דעלך קסמיכא אבל באומן בשכר דכל חובו הוא משום ערבות וכמיש השתמ"ק ה"ל דבא"י הגאה דהמך עליו כשתעבד רב לשלם אף שלא קיבל עליו בפירוש וא"כ עיקר החיוב רק משום דסומך עליו לכך לביע ל"ל חוי דעלך קא סמיכא וא"כ ל"ל דהא דכחב הנחיצות בבקי"א דבשכר א"ל חוי היינו בהדיוט בשכר דחובו מוד"ג ובלא"ה א"כ דישות אם ל"ל חוי לכך י"ל דבשכר לכודע אין ל"ל חוי אבל באומן בשכר דכל חובו משום ערבות דסומך עליו י"ל דגם להנחיצות בעינן שיאמר בפירוש חוי גם בשכר :

ועפ"י דבריו אלו טול לפרש ג"כ דברי הש"ך שם סק"צ דמביא דברי הג"א בשם ר' אפרים דהא דמראה דינר לשלתי הוא רק בקיבל לפרעון חובו דהי' מוכרח לקבלו כיון דהשולתי אמר שהוא טוב וממארי רש"ך פארי אפרע אבל בקנה דינר עפ"י השולתי שאמר שהוא טוב פטור דלא הי' מוכרח לקנות וכחב הש"ך ע"ז דאם אמר חוי דעלך סמיכא גם בלוקח חייב ולכאורה י"ל לרן בזה ד"ל דעמנו דה"א הוא כדי ליישב בזה קושיא התוס' בבב"ק (ד"ק ע"א) ד"ה עיהר למה שהובית דהא דקאמר הש"ס בבב"ק דכל דאילו חוי קמן חוי דהר פטור אף לר"מ א"כ אמאי מראה דינר לשלתי חייב הא אלו חוי קמן בעל הדינר הי' מוכרח לחזור ולקבלו ותיירוש דחוק מאד עיי"ש וכמעט אינו מובן אך לפי"ד הג"א הג"ל נכון דהא באמת חוי הסיד דש"ס סנהדרין (ל"ג ע"א) דזיכה את החייב חוי כנשא ונתן ביד ופירש"י שם בד"ה כיון דזה הי' מוחזק ועכ"כ על פ"ו חוי כנשא ונתן ביד אלא דהש"ס פריך שם ע"ז ומוקי דוקא כשהי' לו תשטן ביד והחוי משכמו והיינו דלענין שיהי' מה שעשוי עשוי בעינן דוקא שיעשה מעשה אבל לענין דדיג דבעינן שיהי' רק ברי הזיקא למאן דדאין דדיג חייב שפיר כהב הג"א דמראה דינר איירי שקיבלו בפירוש חובו דכיון שאמר השולתי שהוא טוב הי' מוכרח חייב לקבלו ונפטר הלוה מחובו חוי ברי הזיקא כיון דהוא מוחזק ויכול להשי"מם שלא יחזור למפרע אף שזודע שהי' הדינר רע אבל בעינא את הטהור וחייב

את הזכאי דאם לא הי' מערבן עם פירותיו הי' הדין חוזר וכן כשמייב את הזכאי והלך זה ופרע דבעשה שדן את הדין לא הי' ברי הזיקא דדילמא לא יערבן עם פירותיו כ"כ מהרה וכן זה לא יפרע חייב וכל חוב הוא ממוכר גוביינא ובי"ב ובי"ב יתברר שטעם ולא הי' בא להיזק כלל דהוי דהר דינא ועיין בש"ך ח"י שפ"ו סק"צ בשם המ"ב דשליש שהחזיר שטר פרוע למלוה חוי רק גרמא משום דמחוסר גוביינא וכשהחזיר שטר שאינו פרוע ללוה חוי גרמי עי"ש והוא ג"כ מטעם הג"ל דזה מחוסר גוביינא והלוה שהוא מוחזק ואינו ממוכר גוביינא חוי גרמי וחייב דהוי ברי הזיקא וימר וא"כ לפי"ז מנ"ל להש"ך דהיבא דא"ל חוי דעלך קסמיכא חייב לביע והא מי"מ לא ברי הזיקא כיון דאינו מוכרח לקנות דילמא לא יקנה חייב וצ"ן ק"ך וצ"ן ק"ך יודע דהר שהדינר הוא רע אלא שלכאורה י"ל ראי' לדברי הש"ך מפסק דיע של הרמ"א ברי' ק"כ"ט ס"ב דכשאמר למלוה שהלוה הוא איש בטוח והלוה על פ"ו חייב עיי"ש בש"ך דרמי למראה דינר לשלתי ואמר שהוא טוב דחייב כש"ל חוי אף דלא הי' מוכרח ללוה :

אך לפי מש"ל אין כאן ראי' כלל דבלא"ה קשה למה הביא הרמ"א ד"ז בהלכות ערב ולא הביא ברי' ש"ז או שפ"ו דשם הם דיני טוקן ודינא דגרמי אלא דהוא הדבר אשר דברתי דכשעשה על פ"ו והמך עליו חייב מדין ערב כמיש השתמ"ק הג"ל אלא דמראה דינר לשולתי חייב מוד"ג ולא מדין ערב משום דהוי אסמכתא כמו דבין ל"י חמרא כיון דאין צדו לקנות וסמך על מה שהי' נראה לו שהוא טוב כמיש"ל אבל באמר לו שהוא איש בטוח ל"ש אסמכתא דהא כתבו רש"י וחס"י בב"מ ובסנהדרין ה"ל דדברך שאין צדו לנמרי כמו משחק בקוביא ל"ש אסמכתא דלא הי' לו ע"מ לסמוך והש"ך ברי' ק"ט"ג הג"ל סק"ח כהב דלא הי' לו ליעלו על כך לומר שהוא בטוח דא"ל לידע זאת אף אדם על צדו ואף אם רואה אצלו כסף וחסב דילמא אינו שלו ויש מחסר ואין כל וא"כ כיון דאין לו ע"מ לסמוך כלל ל"ה אסמכתא וחייב מדין ערב וכמיש הרמ"א שם להדיא דהוי כאלו נתעבד לו משא"כ במראה דינר לשולתי אף אם אינו בקי כ"כ מ"מ הוא סובר שהוא בקי והי' צדור אלא שהוא דינר טוב וסמך ע"ז חייב חוי אסמכתא ואינו חייב רק מדינא דגרמי ובעינן ברי הזיקא והיינו כמיש הג"א דמותו לו בפירושן מוכר וכו"ל :

דו"ר לדינא הנה אף שיש לרן בזה מ"מ לא הי' מלאני לבי לנטות מדברי הנתיבות שמשמעות לשונו משמע דבשכר לא בעינן כ"כ שיאמר חוי וכו' ובגמרא נראה דהוא מטעם דכיון דנתן לו שכר ע"ז ודאי רוצה להחזיק עליו דלא שדי איניש וזו בגדי וא"ל לומר חוי וכו' דנעלמו מוכח כן וא"כ ג"כ לנטות מדברי הש"ך דס"ל דבאומן חוי אף באינו מוכרח ליקח חייב אלא כיון דבלא"ה דעת הרש"ל כהרשב"א דאומן אף בשכר פטור כמיש הש"ך בסק"א בשמם והא דבעינן נכו ואיסור הוא רק במשכנע כמו ש תוס' ב"ק הג"ל ל"ט ע"ב ד"ה ותינא דבהכרת מטבע לר"ך בקיאות גזול עיי"ש אבל בג"ד. בסופר אם הוא סופר מיתמה הוא מוחזק יכול לומר קי"ל כהרש"ל והרשב"א דאף בשכר פטור ובפרע שהראיתי פנים לזה בהלכה דלמאן דס"ל דדיג דרבנן אי"א כלל לחייבו בשניג כמו אומן אף בשכר דלא מיהשב פשיעה רק כמו אונס דאבדה דאדם המזיק חייב ולא בדינא דגרמי דבשניג פטור כמיש"ל וא"כ קשה להוציא מיד המוחזק ואינו אומר קבלו דעמי דא"ל לי להעמיד ע"ע מחמת שמחוסר ספרים א"כ וגם הנני אסיר בכבלי מטתי. אך לענין המוכר אין כאן ספק כלל דמחזיק להחזיר דמים שקיבל וגם לענין שכר מיקון של בסופר

להלן מכתביו של הרב הגאון ר' מנדל שפרן שליט"א:

בס"ד

כ' מנ"א תשס"ג

לכ' הרה"ג וכו' שליט"א

שוכמ"ס

ע"ד השאלה, ברופא מיילד שומר תומ"צ שבא עריו"כ למשפחה לבקש מחילה על מכשול שיצא מתח"י בטיפול רפואי בלידת תינוק ועי"ז נולד ילד מוגבל. המשפחה הגישה תביעה משפטית נגד הרופא שיש ביטוח למקרים כאלו. האם מותר לעד שידוע עדות לטובת המשפחה להעיד נגד הרופא.

נידון השאלה היא, אם מותר לתבוע ואם עפ"י דין חייב הרופא. והנה אף שבדינינו מזיק אינו חייב אפי' אדם דאזיק אדם יותר מחמשה דברים ובלי כוונה אין בושת ואם לא פשע אין ד' דברים רק נזק. ושיעור נזק הוא כמה נפחת מכספו להמכר כעבד וזהו סכום קטן לעומת ריפוי ובושת ולעומת מה שנחשב נזק היום וגם אם חייב ריפוי אין כל הטיפולים השיקומיים שבזמנינו בכלל ריפוי. וגם אין דנים בזמנ"ז נזק צער ובושת ואפי' ריפוי ושבת נחלקו ראשונים אם דנים ורק מגדים שיפייסו קרוב למה שחייב עפ"י דין אבל תפיסה ע"י ערכאות לא מהני כמ"ש האחרונים בכלל תפיסה.

מ"מ בזמנינו שאין רופא מקבל רשיון לעסוק ברפואה בלי אחריות לרשלנות רפואית כמה שנקרא רשלנות בחוקי העמים ואולי אפי' חייב שיהיה לו ביטוח לנזקים שיצאו מתח"י הרי כל שוכר רופא הוא אדעתא שיהי' אחראי לנזקים וכל רופא שנשכר לטיפול מתחייב בנזקים שיגרום. וא"כ מהאי טעמא לחוד סני לחייבו.

ואם לא נימא לחייבו הרי זה כאומר שרופא יהודי אפי' מומר המטפל עם יהודי שומר תורה יוכל לפעול בכל רשלנות שיהי' ואפי' לערוך עליו ניסויים ואם ייתפס יהי' אסור להגיש תלונה ולתובעו וא"כ הפקרת דמם של שומרי תורה לצדקתם של הרופאים. ויותר מזה אם ימות תח"י יהי' פטור מטעם קלב"מ, דחייבי מיתות שונגין פטורין מתשלומין. ולכן אפי' הי' פטור הי' צריך לתקן שיהיו חייבים ואולי כיון שהדבר פשוט ומוכרח כ"כ אי"צ תקנה מפורש וכמתוקן ועומד הוא ויש לזה ראיות אכ"מ.

אי לזאת מותר להעיד ואפי' מצוה יש להעיד ובפרט שהתשלום יהי' מחברת הביטוח לא מכיסו של הרופא והרי על זה משלם דמי הביטוח ובוודאי אין למשפחה או לעד להתחשב במה שיהיו לו בזיונות או יעלה לו דמי התשלום השנתי.

ידידו מנחם מנדל הכהן שפרן

Rav Shafran's position is that nowadays a doctor may be held responsible for all injuries that he is liable for under secular law. He reasons that this is the implicit understanding of anyone who visits a doctor, that he will be able to recover any damages caused through malpractice.

קובץ עומקא דדינא (ג): הג"ר מנדל שפרן שליט"א דעת הג"ר מנדל שפרן שליט"א שאף תשלומין שאין הרופא שקלקל חייב בהם מדין תורה, בזמנינו כל שחייב בהם על פי החוק חייב בהם גם בדיננו, מטעם שבזמן הזה כל מי שהולך לרופא הוא אדעתא שיהיה אחראי על נזקים שיגרום, ע"ש שכתב עוד טעמים בזה.

להלן מכתבו של הרב הגאון ר' זלמן נחמיה גולדברג שליט"א:

כבוד הרה"ג ר' יוסף פליישמן

עברתי בקופיא על מה שכתב ובירר הן מגדולי אחרונים והן מסברתו ונראים הדברים נכונים מאוד.

אכן לחיבת קודש אכתוב מה שהתעוררתי.

במה שהביא מהגר"מ שפרץ שליט"א שבזה"ז שהמנהג לחייב לרופאים הרי כל רופא נתחייב לשלם מכת המנהג והרי זה כשוכר פועלים והמנהג להשכים שחייבים בזה. לענ"ד יש מקום לחלק שחייבים שנתחייבו להפועלים תלויים במנהג שהרי כששוכר פועלים והמנהג להשכים הרי זה כאילו אמר להם בפירוש ששוכרן וישכימו, והפועלים אם לא ישכימו לא יתחייב להם מה שפסק שהרי לא נתכוון לשלם כך וכך שכרם אלא באם ישכימו. וכן אם המנהג לתת מזונות ומיני מתיקה הרי זה כאילו אמר לפועלים בפירוש ששכרן יכלול גם מזונות, אבל לדון שנתחייבו הפועלים לשלם עבור היזק, זה קשה, דבמה יתחייבו. וקשה לומר שהתשלום ששילם לפועל בזה יתחייב לו הפועל על היזיקו, וזה דווקא בשילם לפני שהזיקו אבל גם בזה לא ברור שמכת המנהג נתחייבו בדברים אחרים, ואינו דומה למה שנתחייבו להשכים שזה קנין שכירות שעל זה שילם. אכן זה נראה פשוט שחייב הרופא להחזיר מה ששילמו לו שכר שהרי לא עשה מלאכתו כמו שצריך.

ומה שדן שאין הרופא חייב להעיד מכת השבת אבידה שאבידתו קודמת שאולי יפטרו אותו, יש לעיין, כיון שבאמת מכת הדין יכולים לפטרו וכדין אומן שעשה פסידא דלא הדר מפטרינן בלא התראה, ומסתמא הדין גם בשוכר גוי. וכל שמפטרים כדין אין לנו ראייה שאין חייבין שאין זה הפסד, וצ"ע.

ומה שדן גבי טענת שלא להשביע, לא שייך כאן שמסברא לא נראה שאדם יודה שהזיק כדי שלא יחזיקוהו בעשירות.

ואחתום בכרכה שהקב"ה יעזרהו להמשיך בפעלו הגדול לתורה ביתר שאת ויתר עוז.

זלמן נחמיה גולדברג

עומקא דדינא - ג קובץ עמוד מס 89הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rav Goldberg rejects the reasoning of Rav Shafran, claiming that such unspoken stipulations can only serve to create and define the parameters of an agreement, but not to add on additional responsibilities in case things don't go as expected.

קובץ עומקא דדינא (ג): הג"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל ל הג"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל דחה את הסברא הנ"ל של הגרמ"מ שפרן, שבעלמא כח המנהג הוא לפרש ולברר את עיקר ההסכם שבין הצדדים, אבל "לא ברור שמכת המנהג נתחייבו בדברים אחרים".

סימן ב

ליתר עיון

היתר לפנות לערכאות

בדבר אחד שהתלונן אצל רופאו על כאבי בטן עזים, לאחר שנבדק ולא נמצא דבר שולח לביתו, למחרת שוב פנה לרופא בתלונה על כאבים קשים מנשוא והרופא הפנה אותו לבדיקת אולטרא סאונד, בקופת החולים נקבע לו תור בעוד שבועיים, לתדהמתו אמרו שהרופא לא כתב שהמקרה דחוף. כאשר חזר לרופא והתלונן על כאבים עזים, אמר לו זה שאכן אין המקרה דחוף ובבדיקות שערך לא מצא דבר. מספר שעות אחר כך הובהל בבהילות בליל שבת קודש לבית החולים ובניתוח חירום נאלצו לכרות לו חלק מן המעינים, לדעת הרופאים המנתחים הכאב נבע מסיבוב של המעינים ואילו היו מאבחנים בעיה זו בזמן אין ספק שהיה אפשר למנוע את הניתוח, עוד אמרו שם שאם היה מאחר להגיע לבית החולים קרוב לודאי שהיה מגיע לידי סכנת נפשות ממש.

לדעת רופאי בית החולים אם יתבע את קופת החולים בבית משפט יזכה בפיצוי גדול מאוד על עגמת הנפש והנכות שנגרמה לו עקב רשלנות פושעת של הרופא, ונפשו בשאלתו אם מותר לו לתבוע את קופת החולים בבית המשפט או שמא חל עליו איסור לפנות לערכאות ועליו לתבוע רק בבית דין צדק.

בדיני העכו"ם אינו רשאי לתבעו בפניהם ואם מסר השטר לעכו"ם שיתבענו בדיניהם חייב לשלם לו כל מה שהפסיד יותר ממה שהוא חייב בדיני ישראל".

אמנם לאחר העיון נראה לענ"ד דיש להתיר בני"ד לפנות לערכאות, ואם יזכה בדין, הרי אלו שלו וזכה לו, ואבאר טעמי ונימוקי.

ראשית נדון לגבי הדין הממוני, הנה ברור דקופת החולים בהתקשרותה עם לקוחותיה כפופה לחוקי

הנה בשאלה זו יש לדון בשני צדדים שונים. א' שאלת הערכאות, שהיא מן העבירות החמורות שבתורה וכמבואר בחושן משפט סימן כ"ו ס"א דמי שפונה לערכאות מרים יד בתורת משה והוא רשע מחרף ומגדף, וכמדומה שלא מצינו בכל ד' חלקי השו"ע ביטויים כ"כ חריפים כמו בהלכה זו. ב' השאלה הממונית, דאם לפי משפט התורה אין לחייב את הרופא או הקופה לשלם, הרי דאף אם יזכה בבית המשפט לכאורה הוי גזל בידו, וכמבואר שם בסעיף ד' "שטר שכתוב שיוכל לתבעו

יתר עיון: קובץ דרכי הוראה (ה) – הג"ר אשר וייס שליט"א

הג"ר אשר וייס שליט"א פסק שמותר לתבוע את קופת החולים ואת חברת הביטוח שלה בעד רכאות, שהרי הקופת חולים "כפופה לחוקי המדינה ולפסיקת בית המשפט, והרי זה כאילו התחייבה מפורשות לשלם פיצוי נזיקין כפי פסיקת בית המשפט, וכיון שכך התחייבה הרי כל תנאי שבממון קיים". ועין מה שהאריך לבאר דאין בזה משום איסור ערכאות.

Rav Weiss rules that it would be permitted to sue a Jewish medical practice in secular court for malpractice, even for such claims that would not be recognized by Halacha, because such practices are subject to the secular laws and regulations which include the rights to claim damages for malpractice. See his explanation for why this would not be a transgression of going to Arkaas.

דבאמת לא יתדיין בפני ערכאות אלא שבי"ד של ישראל ידונו ליתן לו זכות זו שהיה יכול לזכות בו בערכאות, ונראה שבא ליישב את התמיה הנ"ל בדברי הסמ"ע דמה יועיל התנאי להתיר איסור תורה לדון בערכאות.

ומ"מ למדנו מדברי הסמ"ע דיכול אדם להתחייב במה שחייב הוא לפי דין ערכאות אף שבמשפט התורה פטור הוא, וכ"כ הסמ"ע שם בסימן ס"א לגבי ענין אחר, דהנה כתב שם בשו"ע סעיף ו' "שטר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסיו לזה בין בפניו בין שלא בפניו בלא רשות בי"ד ובלא שומא והכרזה אינו רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו שהמלוה את חברו לא ימשכנו אלא בכ"ד אבל אם לא מצא דיין שרוצה לדונו אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו" ועל זה כתב הסמ"ע בס"ק י"ד "דאם כתב בפירוש שידון עמו בדין עכו"ם מפני הזכות שיש לו בדיניהם יותר מדין ישראל צריך לדון עמו בדיני עכו"ם אף במקום שיש דיני ישראל שיכולים לדונו ולהוציאו מידו", ולדברים האלה כיון הנתיבות בסימן כ"ו שבי"ד של ישראל ידון בזכות שיש לו בדיני עכו"ם.

אך באמת הוסיף בזה הסמ"ע דאם בית הדין מנוע מלחייבו בדין כגון שמדובר בחוב שעבר עליו השמיטה יכול לדון עמו אף בערכאות, ויסוד הדברים דכל שמגיע לו ממון בדין ואין ביד הבי"ד לתת לו זכותו, רשאי הוא לפנות לערכאות

המדינה ולפסיקת בית המשפט, והרי זה כאילו התחייבה מפורשות לשלם פיצוי גזיקין כפי פסיקת בית המשפט, וכיון שכך התחייבה הרי כל תנאי שבממון קיים. אך לכאורה זה מופרך מהסעיף הנ"ל בשו"ע דאף שהותנו שיוכלו לגבות שטר זה בערכאות לא מהני תנאי זה דהו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה, וכך חזינן שם בסעיף ג' "המקבל עליו בקנין לדון עם חברו לפני עכו"ם אינו כלום ואסור לידון בפניהם" הרי דלא מהני התניה למתדיין לערכאות.

אך עיין שם בסמ"ע ס"ק י"א שכתב דעד כאן לא אמרו אלא בסתם משום דאנו מפרשים את התנאי שאם לא ירצה הנתבע להתדיין בבית דין יוכל לחבוע בערכאות, אבל כשיש התניה מפורשת שלכתחלה יתדיינו בערכאות מהני תנאי זה, אמנם אין זה אלא כשיש לו זכות יתר בדיניהם אבל אם אין לו זכות יתר בדיני הנכרים הו"ל קנין דברים בעלמא, אך כשיש לו זכות ממונית בדיניהם שאין לו במשפט התורה מהני קנינו.

ורבים תמהו עלינו דמ"מ הו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה ואין זה דבר שבממון כיון דאיסור גמור הוא להתדיין בערכאות והרי להדיא מבואר שם בסעיף א' דאף אם הסכימו שניהם לילך לערכאות לא מהני להתיר את האסור, עי"ש בט"ז ובתומים סק"ד שדחו את דברי הסמ"ע.

והנתיבות בחידושים ס"ק י' כתב "ורייני ישראל ידונו בזכות זו" וכונתו

לשמוע מפי התובע ולהתרשם ממנו ובמקום שגם זה אינו מתאפשר מ"מ מתירין לו לפנות לערכאות.

ומ"מ בני"ד ברור לענ"ד דהוי כחוב ברור כיון שקופת החולים וחברת הביטוח התחייבו לפצות את המבוטחים לפי פסיקת בית המשפט כנ"ל.

ועוד יש לעיין בזה, דבאמת בני"ד אין התחייבות ברורה על סכום מסויים אלא שדרכו של השופט להפעיל שיקול דעת שרירותי בבואו לקבוע את גובה הפיצוי, אך בית הדין האמון על אמת המידה של אמת וצדק בשכל התורה אין לו כלים להשית באופן שרירותי סכום גבוה לתשלום דהלא אין אנו דנים דיני חבלות בזה"ז ואין כאן נזק ממוני ברור ומוגדר אלא צער ועגמ"נ נורא מאוד ופגיעה בלתי הפיכה בבריאותו ועל אלה אין בידנו להשית תשלום, וגם אין מפתח מסויים ומוגדר במשפט הערכאות שעל פיו נוכל לקבוע אמת מדה לתשלום, ומשו"כ נראה דיש לנו למשוך ידינו ממשפט זה ולהתיר לו לפנות לערכאות.

לממש את זכותו, והרי זה כמי שיש לו בעל דין אלים שרשאי לפנות לערכאות וכן בני"ד.

ובני"ד נראה דאף אם קופת החולים תסכים להתדיין בבני"ד, חברת הביטוח שעליה מוטל לשלם בפועל את תשלומי הפיצוי על רשלנות רפואית לא תסכים לקבל את עולו של בית הדין והיא תערער על פסק הבי"ד, וכיון שאין בידנו לאפשר לניזוק לממש את זכותו, יש לאפשר לו לעשות כן בערכאות.

אמנם בנתיבות סק"ג כתב דאין בי"ד מתירין לפנות לערכאות אלא א"כ ברור הדבר שאכן הנתבע חייב, אבל כל עוד לא נתברר חיובו עפ"י דין אין מתירין את הפנייה לערכאות, באמת אין נראה כן מדברי כל הפוסקים ומקור הלכה זו בב"ק דף צ"ב ברא"ש סימן י"ז ובכל אלה משמע דאין על הבי"ד חובה לברר את תוקף החוב אלא מכיון שהנתבע מסרב לבא לבי"ד מתירין לו לפנות לערכאות, וכבר כתב בערוך השלחן סעיף ה' דלכתחלה ראוי לבי"ד לברר את החוב ולפחות

ב

בשו"ע סימן כ"ו ס"ב עי"ש. אך בגדולי תרומה שער ס"ב אות ג' כתב דאין צריך נטילת רשות והגה"ק מבוטשאש בכסף הקדשים סי' כ"ו כתב דכאשר ברור הדבר שהנתבע לא יבוא לבי"ד מותר להזמין לערכאות ללא נטילת רשות מבי"ד,

והנה נחלקו הפוסקים באופן שמותר לו לפנות לערכאות אם צריך היתר בי"ד, דעת הרמ"א בשו"ת סימן נ"ב וכ"כ המהרש"ל ביש"ש ב"ק פ"ח סימן ס"ה דמתקנת הקהילות אין לפנות לערכאות אלא לאחר נטילת רשות מבי"ד וכך נפסק

קונטרס בענין ערכאות

אחד מהנושאים ההלכתיים החסורים שעומד על הפרק בין בארה"ק ובין בחו"ל הוא ענין הערכאות. לדרישת הרבנים וטורי הוראה דככל אתר ואתר אספנו בקונטרס זה, תשובות מגדולי הפוסקים הנוגעים לענין זה. חלק ב' מקונטרס זה יופיע בכרך הבא א"ה.

הרב יצחק זילברשטיין

ראש כולל "בית דוד", חולון

רב רמת אלחנן, ב"ב

תביעה בערכאות על מחדל של רופא

ליתר עיון

שאלה:

מעשה ברופא מיילד, מומחה מפורסם, ששגג ולא ניתח אשה כשהעובר היה במצוקה, ונתן לה ללדת באופן טבעי ועקב כך נולד הילד פגוע פגיעות קשות, נזירולוגיות ומוטוריות. נתברר שבשעת הלידה חיוו כל אנשי הצוות דעתם שחייבים לנתח את היולדת כדי להציל את העובר ממצוקתו, אך רופא זה סבר שבין כך העובר לא יחיה וחבל לנתח את האשה לשוא.

כאמור, נולד ילד כשרוני ומחונן אך פגוע. ההורים שוקלים בדעתם אם לתבוע פצויים מבית החולים על המחדל של הרופא, שלא השכיל לנתח את האשה. בפצויים אלו חפצים ההורים לשקם את בנם.

השאלה הובאה לפני מרן הגרא"מ שך זצ"ל והתחבט בשתי שאלות:

א. האם מותר לפנות לערכאות? ובפרט שלפי דין תורה אין מקום לתבוע את הרופא – שלא עשה בידים נזק, אלא שלא הציל את העובר ע"י נתוח, מתוך שיקול דעת מוטעה.

ב. האם מותר לתבוע תביעת נזיקין כשעקב כך יפגע שמו של הרופא.

תשובה:

א. אין מקום לתבוע תביעת נזיקין מהרופא.

דנאמר ביור"ד סימן של"ו א': "ואם ריפא ברשות בית דין וטעה והזיק פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים".

ומקורו מהתוספתא פ"ו דב"ק: "רופא אומן שריפא ברשות בית דין, פטור מדיני אדם ודינו מסור לשמים. המחתיך את העובר במעי אמו ברשות בית דין והזיק פטור מדיני אדם ודינו מסור לשמים".

תוספתא זו כתובה גם בגיטין פ"ג הי"ג. ונאמר שם דפטור אם הזיק בשוגג מפני תיקון העולם. והסביר ה"מנחת ביכורים" – אף דאדם מועד לעולם, מכל מקום פטרוהו כשהזיק בשוגג כדי שיהא רופא מצוי לרפאות, וכמו כן בחתך עובר במעי אמו פטור בשוגג מפני תיקון העולם שימצא מי שירפאנה, ואף בכה"ג דהזיקו מצוי פטרוהו, כמבואר ב"מנחת ביכורים".

יתכן דמה שנאמר שהרופא דינו מסור לשמים היינו דוקא כשהזיק בידיים, אבל בעניינינו שלא הזיק בידיים אלא שלא הציל מתוך שיקול מוטעה, פטור גם בדיני שמים ואסור לתבעו ובפרט שיגרם נזק לשמו.

ונראה, דכל זאת כשבא לתבוע מהרופא עצמו. אבל כשתובע מחברת ביטוח אין כאן איסור גזל, כי מהות הביטוח היא עסקה מסחרית שהחברה המבטחת מתחייבת לפצות את מי שניזק ע"י רופא, ואפילו מתוך "שב ואל תעשה". ואפילו מתוך דברים שחייב על פי דין תורה הרופא פטור. וגם אין בזה משום הליכה לערכאות. כי נודע לנו שכל הרופאים מבוטחים בחברת M.D.U. שהיא חברה אנגלית של נכרים שיש להם בא"י סוכנות ביטוח בשם "שוקי מדנס" וכשיש לישראל דין ודברים עם נכרי יכול לתבעו בערכאות.

אלא שעדיין יש לרדן, דיתכן שהדין ודברים הוא בין התובע לרופא, אלא שהרופא מבוטח בחברה של נכרים, ואולי בכה"ג יש משום הליכה לערכאות.

והנה רע"א בהגהות על השו"ע חו"מ סימן ג' כתב וז"ל: "כתב בשו"ת "מגן גבורים" סימן ה' בשם הרש"ך ח"ב רכ"ט, על מחלוקת בין תובע לנתבע, אחד אומר שרצונו להתדיין בדין תורה, ואחד אומר שאין לו להתדיין אלא בפני אחרים, שכך הוא המנהג במקום שנעשה העסק, הדין עמו, כיון דבמקום שנעשה העסק יש מנהג להתדיין כפי דרך הסוחרים, ולא כפי דין תורה, מנהג מבטל הלכה, והביא ההיא דסיטומתא". עכ"ל. לכאורה לפי זה גם בעניינינו, מאחר וכך הוא המנהג בין המבוטחים לחברות הבטוח שמתדיינים אצל ערכאות, אין איסור להתדיין אצלם.

אולם ראיתי במהרש"ק שהגדון שם היה בסוחרים שעשו עסקא והם עצמם היו במדינה זו והסחורה במקום אחר, לפי איזה סוג מעות משלמים להם. דלפי דין תורה משלמים כאותה מדינה שבה נעשה העסק ולפי מנהג הסוחרים כפי המדינה האחרת, בזה אולינן בתר מנהג הסוחרים כיון שדעתם של הסוחרים כפי מנהגם. ודומיא דסטומתא דאעפ"י שלפי דין תורה אין בה ממש, בכל זאת כיון שנהגו כך הסוחרים אולינן בתר מנהגם. משא"כ בעניינינו שבאים להתדיין כדרך טוען וגטען ובהוכחות וכשיקול הדעת, בכה"ג ודאי דלא מועיל מנהג הסוחרים אלא חייבים לרדן בדיני ישראל, וכמבואר בסימן כ"ו סעיף ג' המקבל עליו בקנין לרדן עם חברו לפני עכו"ם אינו כלום. ואסור לרדן בפניהם וכמבואר שם בכיור הגר"א דהוי כמתנה על מה שכתוב בתורה.

ולכן אם הדין ודברים הם עם יהודים, או שחברת הביטוח יהודית או שהתביעה היא נגד הרופא היהודי, אין לרדן בפני ערכאות כי אם לאחר כתב סירוב וכמבואר בחו"מ סימן כ"ו סעיף ב': "אם בעל דינו אלם ואינו יכול להציל ממנו בדיני ישראל תחילה, ואם לא רצה לבא, נוטל רשות מבית דין ומציל בדיני עכו"ם מיד בעל דינו".

ושמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, שנסחפק מהי ההלכה כשהנתבע מומר. דאולי בכה"ג כיון שברור שלא יסכים לבא להתדיין בפני בי"ד ישראל – אולי בכה"ג מותר מיד לתבעו בפני דיינים עכו"ם, כי אין כאן הרמת יד וחלול בתורה, שהרי יודע התובע שהנתבע לא יסכים להתדיין בפני דיינים ישראלים, וצ"ע.

והנה הנתיבות בסימן כ"ו ג' כתב: "במלוה על פה אי אפשר לדייני ישראל ליתן לו רשות להוציא, דאימר אינו חייב לו כל כך רק משמתים אותו כשאינו רוצה לבא". עכ"ל. לפי"ז בענינו, כאשר אין בית הדין יודעים בבירור שלפי תנאי הכטוח חייב הרופא לשלם, אין להם ליתן רשות להתדיין בפני ערכאות.

אך בספר "אמרי בינה" חו"מ סימן כ"ו נאמר: ד"סוגיא דעלמא אזלי בתר איפכא (מדברי הנתיבות) ונותנים בכל בית דין רשות ללכת לערכאות נגד מסרב, דאם לא כן לא שבקת חיי, וכל אחד שיש לו דין ודברים עם חברו אם אינו יודע לבית דין מחוב ברור יפסיד את שלו, כי גם אם משמתים אותו לא ישגיח בזה וימצא מסייעים בעוה"ר בפרט וכו' ויאכל הלה וחדיו". עכ"ל.

והנה הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל העיר, דמה שמצינו שמותר לבית דין ליתן רשות להתדיין בפני ערכאות, מצינו זאת רק לגבי ערכאות נכרים, אבל ערכאות ישראל שגם הם עצמם מצווים לרדוף על פי דין תורתנו הק' לא מצינו שמותר להתדיין בפניהם גם אחרי כתב סירוב, שהרי מכשילים אותם במה שגם הם מזהרים עליו.

הצעתי דברים יפים הללו לפני מרן מו"ח שליט"א והשיב מו"ח שליט"א, דמותר לב"ד ליתן רשות להתדיין בפניהם, וזאת על פי הגר"א כ"ו ה' שכתב שההיתר של נתינת רשות מיוסד על פי הגמ' בגיטין, ובנכרים חובטין ואומרים לו עשה מה שהישראל אומר. והיתר זה שייך גם בדיינים יהודים כיון שגם הם נחשבים כאומרים לו עשה זה שבית דין הדנים דין תורה אומרים.

אלא שעדיין יש לחוש לאיסור של נתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דעבירה בידו וצריך כפרה. ואם כן הרי הרופא נתכוין לאכול בשר חזיר ולרדוף בדיינים של עכו"ם נגד תורת משה. אלא שהם שוגגים בדבר. ולכן אפשר להקל ולרדוף בפני ערכאות.

ב. בדבר השאלה השניה, שאולי יצא נזק מהתביעה לרופא, סובר מו"ח שדומה למבואר בתוס' במס' ב"ב נ"ד. ד"ה וישאל, שכתבו שמותר לישראל לתבוע מעותיו מהעכו"ם אע"פ שמתוך כך יחזור הנכרי ויתבע מהישראל שלא כדין.

ובפרט דרופא יודע מראש שהוא עתיד להחשף ולעמוד למשפט ונכנס על דעת כו' לעסק הרפואה.

לסיכום:

- א. מותר לתבוע את הרופא מערכאות.
- ב. ואע"פ שע"ז יפגע שמו של הרופא.

Professional Malpractice : Part III Shiur

PROFESSIONAL LIABILITY

By Rav Yitzhak Grossman

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

ARVUS:

We previously discussed how an individual guilty of malpractice may be held liable under the doctrines of *mazik* and *shomer*. There is one further doctrine under which some Poskim obligate a professional to pay for losses caused by his malpractice, which is the doctrine of *arvus*, guarantorship.

The general definition of *arvus* is that when an individual vouches for a transaction or for specific merchandise, and someone does the deal because he trusts the guarantor, it is considered as if the guarantor committed to accept liability for the deal, which would obligate him to pay if the transaction results in a loss. The classic case of *arvus* is when someone cosigns on a loan, thereby committing to be held responsible if the borrower fails to pay his debt. There is, however, a broader doctrine of *arvus* which may apply to general commercial transactions. If an individual convinces someone to go through with a transaction based on his word, and his advice ends up being detrimental, the guarantor may be held liable because the party only went through with the deal because it relied on him. Some Poskim say that the guarantor does not have to explicitly say that he is accepting liability if the deal goes sour. Their opinion is that the fact that he assured the party that it would not suffer a loss is sufficient to be considered to be a commitment to compensate for any losses. According to the opinion that such a form of *arvus* exists, some extend it to apply to cases of malpractice as well.

The source of the opinion that *arvus* applies in a case of a transaction even without an explicit commitment is a Gemara in Bava Metziah. The Gemara discusses a case where a businessman sends an agent to the fair to buy specific merchandise during a season when it is available for cheap. For whatever reason, the agent failed to make the purchase while the merchandise was inexpensive, which caused the businessman a loss of potential profit. Rav Chama says that the agent is liable to pay for the loss he caused, while Rav Ashi disagrees and says that he is not. The Gemara explains that the reason Rav Ashi holds the agent is not liable is because this case qualifies as an "*asmachta*", a conditional obligation.

The halacha follows the view of Rav Ashi that the agent would not be held liable in this case.

The Gemara also discusses another relevant case of a sharecropper who makes an agreement with a landowner to take care of his land in exchange for a share of the profits from the crops. The Gemara says that if the sharecropper does not do what he said, and thereby causes a loss of profits for the landowner, he is liable to repay him. This leads to the question of why this is different than the case of

Rav Ashi, where the agent is not obligated to pay.

The Gemara answers that in the case of the sharecropper the situation is "*b'yado*", in his control. The sharecropper had the ability to work the field and chose not to; therefore, he is held liable. In the case of the agent, however, the situation was never fully in his control, as he couldn't know for certain that he would find a seller to purchase merchandise from; therefore, it cannot be considered as if he guaranteed that he would perform his mission.

THE OPINION OF THE RITVAH:

Some Rishonim understand this Gemara to be saying that whenever a situation is *b'yado*, the guarantor would be obligated to pay as an *areiv*. Others disagree and learn the Gemara differently.

The *machlokes* hinges on a Ritvah, who cites a Yerushalmi that says that a *mazik* is only obligated to pay for damage he causes and not for causing a loss of potential profits. If so, the Ritvah asks, why would the sharecropper be liable to pay?

The Ritvah answers that his obligation is not because he is a *mazik* but, rather, because he is an *areiv*, as he implicitly guaranteed that he would work the land on behalf of the landowner. In the case of the agent, the same logic would apply. Rav Ashi only disagrees because of the concept of *asmachta* and because it is not *b'yado*, if not for this peripheral problem, he would concede that the agent could be liable as an *areiv*.

The Rosh and other Rishonim seem to disagree and say that the *machlokes* in the case of the agent is only where the businessman explicitly stipulated with the agent that he would be liable if he caused him a loss of profits. They seem to say that if there is only an implicit agreement, then everyone would agree that there is no liability and *arvus* does not apply.

It should be noted that there are Acharonim, including the Chasam Sofer and Nesivos Hamishpot, who learn that the Rosh and other Rishonim do not actually disagree with the Ritvah and say that everyone agrees that there is no need to explicitly make any stipulations where a situation is *b'yado* and the *areiv* would be liable in such cases. Other Acharonim, including the Nachalas Tzvi, Imrei Bina and Pischei Teshuva, do learn that the Rosh argues with the Ritvah and holds that an *areiv* is only liable if there is an explicit stipulation.

ARVUS FOR BAD ADVICE:

One other place in halacha where we find the concept of implicit *arvus* is a *teshuva* of the Mahari Veil, as understood by the Rema. The *teshuva* is talking about a case where Person A is owed money

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemitah Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, Garmi, Professional Advice & Malpractice- 4
- Brokerage - 2
- Lashon Harah in Business - 2
- Avodah Zara and Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4
- Shabbos & Commerce - 4 (Adar II - Leap Year)

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

- Partnership Dissolution - 2

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen and Lifnei Iver
- Foodservice Arrangements
- Partnerships and Ownership Structure
- Ancillary Businesses
- Finance and Ribbis
- Nursing and Housekeeping
- The Halachic Home; Eruv, Mezuzah, Tevilas Keilim, and Medication
- Compliance and Fiduciary
- Hiring and Poaching
- Avodah Zara and Chukas Hagoyim Issues
- End of Life and Other Medical Matters

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1

- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - › Ani Hamehapech
 - › Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - › Mechusar Amana
 - › Mi Shepara
 - › Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburots coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source – coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim – they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** – understanding the fundamentals of the subject – can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BAL HARBOUR

R' Dovid Semel Blejer
Rabbi Zelig Privalsky

BALTIMORE

Kehillas Shivtei Yeshurun
Rabbi Yaakov Haber
Rabbi Shaul Elchonon Sofer

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda
R' Dovid Semel

BOSTON

Congregation Chai Odom
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of Flatbush

Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
Rabbi Moshe Arieff

Flatbush Park Jewish Center

Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham

Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center

Rabbi Eddie Kassir

CATSKILL REGION

Tamarack Hills - Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO

Agudas Yisroel of
West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CINCINNATI

Cincinnati Community Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Congregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

R' Eli Blumenkehl

FAIRLAWN

Rabbi David Pardo

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash

Rabbi Avrohom Hartman

GATESHEAD, UK

Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR

Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON

Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev Yisroel

Dayan Shmuel Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of Chestnut

Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg

Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean

Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura

Rabbi Yosef Fund
R' Yitzky Rosenbaum

Kehal Nachlas Yaakov

Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Kehillas Heartstone

Rabbi Avrohom Ellman

Madison Executive Offices

Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi

Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE

Greater Five Towns Chaburah
(In Formation)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov

Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah
Outreach Center
Rabbi Moshe Nourallah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA

Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE

Young Isreal of Margate NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis

Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michael Illes

Congregation Torah Utfila

Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community

Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham

Rav Yechezkel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Monsey Night Kollel

Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov

Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PASSAIC

Rabbi Yaakov Pascal

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Congregation Ohr
Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

RIVERDALE

Riverdale Kollel
Rabbi Michael Ghermezian

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehillas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Kollel Ohel Yom Tov
Rabbi Chesky Weiss

THORNHILL

Ateres Mordechai
Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WATERBURY

Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD

Beis Medrash of
West Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead

Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos

Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

📞 732.232.1412

📞 888.485.VAAD(8223) #302

✉️ yorucha@baishavaad.org

👉 baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #303

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Bal Harbour • Baltimore • Belle Harbor • Boston • Brooklyn • Catskills • Chicago • Cincinnati • Cleveland • Dallas • Detroit • Fairlawn • Far Rockaway • Gateshead, UK • Gibraltar • Houston • Jackson • Lakewood • Lawrence • Los Angeles • Lido Beach • Margate • Minneapolis • Monsey • Passaic • Philadelphia • Queens • Riverdale • St. Louis • Staten Island • Thornhill • Toronto • Waterbury • W. Hempstead • Woodmere